

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет архітектури, будівництва та дизайну

(повне найменування факультету)

Кафедра архітектури та дизайну

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

ГРАФІЧНІ ІЛЮСТРАЦІЇ У ДИЗАЙНІ
ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ:
КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ДИЗАЙН-ОСОБЛИВОСТІ

спеціальність 022 Дизайн

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Дизайн»

(назва освітньої програми)

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи Дм - 21

ЮРЧЕНКО Олександра Дмитрівна

(підпис)

Керівник:

Канд. тех. н., доц.

ЛЕЛИК Ярослав Романович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«15» грудня 2023 р.

Гарант освітньої програми:
канд. мист., доцент
БОНДАРЧУК Юлія Сергіївна

Луцьк – 2023 рік

Луцький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет архітектури, будівництва та дизайну
Кафедра архітектури та дизайну
Ступінь вищої освіти: магістр
Галузь знань: 02 «Культура та мистецтво»
Спеціальність: 022 Дизайн
Освітня програма: «Дизайн»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри архітектури та дизайну

Оксана ПАСІЧНИК

«01» вересня 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Юрченко Олександр Дмитрович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Графічні ілюстрації у дизайні
колієграфічної продукції: масмедіа та
рифайн-об'єктами

керівник кваліфікаційної роботи
кадр. техн. н., доц. Лемко Ярослав Романович
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «17» жовтня 2023 року № 314/01-02

2. Строк подання кваліфікаційної роботи 15 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи розкриття графічних ілюстрацій
у дизайні колієграфічної продукції, зокрема в медіа-
просторі, вивчення ринку-об'єктами, розробка
ілюстрацій для колієграфічного верстатку

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Обґрунтування ринку-об'єктами, вплив тенденцій розробки
висновки, описок вимог ринку, ринку
Розробка А. Ілюстраційний матеріал
Розробка Б. Графік та схеми
Розробка В. Розробка графічних ілюстрацій для
ринку медіа-об'єктами

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Графічний матеріал представлений на чистому
лінійному форматі А2 (210 x 297), що складається
з чотирьох аркушів. Місцями теоретичне розкр.

*мандат у вигляді шаблону та есею та цитовану
 роботу у вигляді структурних есею колігатурного
 есею з ілюстраціями*

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання -----	Завдання -----
Розділ 1	<i>к.т.н., доц. Велик Л. Р.</i>		
Розділ 2	<i>к.т.н., доц. Велик Л. Р.</i>		
Розділ 3	<i>к.т.н., доц. Велик Л. Р.</i>		

7. Дата видачі завдання 15 серпня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

N з/п	Назва етапів науково-проектної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Розділ 1.	20.09. 2023	<i>визн.</i>
2.	Розділ 2.	15.10. 2023	<i>визн.</i>
3.	Розділ 3.	15.11. 2023	<i>визн.</i>
5	Формування висновків та додатків	20.11. 2023	<i>визн.</i>
6	Розробка проектної частини	24.11.2023	<i>визн.</i>
7	Формування реферату	01.12.2023	<i>визн.</i>
8	Подання пояснювальної записки на інструментальну перевірку на	07.12.2023	<i>визн.</i>
9	Подання виконаного КР з відгуком	12.12.2023	<i>визн.</i>
10	Подання виконаної КР на підпис декану та відповідальному секретарю ЕК	15.12.2023	<i>визн.</i>
11	Захист кваліфікаційної роботи	21.12.2022	<i>визн.</i>

Магістрант

Керівник кваліфікаційної роботи

Розенко О.Д.
 (прізвище та ініціали)

Велик Л. Р.
 (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Юрченко О.Д. Графічні ілюстрації у дизайні поліграфічної продукції: класифікація та дизайн-особливості

Важлива роль графічної ілюстрації в оформленні поліграфічних видань та дизайн-продукції потребує значної уваги науковців та практиків. Фрагментарність досліджень цієї теми зумовлюють потребу глибшого аналізу значної кількості інноваційних розробок з точки зору дизайну.

Метою роботи є визначення дизайн-особливостей різних видів графічних ілюстрацій у проектуванні поліграфічної продукції. У роботі розв'язано наступні завдання: визначено історичні етапи розвитку графічної ілюстрації та її роль як засобу візуальної комунікації; сформовано класифікацію графічних ілюстрацій на основі аналізу засобів художньої виразності; проаналізовано способи створення графічних ілюстрацій у дизайні; розроблено графічні ілюстрації для збірки японської класичної поезії.

У першому розділі проведено аналіз літературних та інформаційних джерел. Досліджено історію становлення та розвиток графічних ілюстрацій, звернуто увагу на комунікативну роль ілюстрації у дизайні поліграфічної продукції. У другому розділі сформовано класифікацію графічних ілюстрацій на основі аналізу засобів художньої виразності. Розглянуто особливості створення точкової, лінійної, силуетної, комбінованої видів ілюстрацій, а також ілюстрації-колажу та шрифтової ілюстрації. У третьому розділі проаналізовано можливості використання графічних ілюстрацій у дизайнерських практиках. У четвертому розділі створено графічні ілюстрації для збірки японської класичної поезії, здійснено верстку видання.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 позиції), додатків. Обсяг роботи (без врахування додатків) – 55 стор. Обсяг додатків – 84 стор.

Ключові слова: графічна ілюстрація, візуальні комунікації, дизайн, техніки створення, засоби художньої виразності.

ABSTRACT

Iurchenko O.D. Graphic illustrations in printing products design : classification and design features

The important role of graphic illustration in registration of printing editions and design products requires considerable attention of scientists and practical workers. The fragmentariness of researches of this theme is predetermined necessity of deeper analysis of far of innovative developments from the point of view of design.

The aim of work is determination of features of design of different types of graphic illustrations at printing products design. The following tasks are solved in the work: the historical stages of development of graphic illustration and its role are certain as to the means of visual communication; classification of graphic illustration is formed on the basis of analysis of means of artistic expression; the methods of graphic illustrations creation are analysed in a design; graphic illustrations are worked out for collection of the Japanese classic poetry.

The analysis of literary and informative sources is conducted in the first chapter. Becoming history and development of graphic illustrations are investigational; displace attention on the communicative role of illustration in the printing products design. In the second chapter classification of graphic illustrations is formed on the basis of analysis of means of artistic expression. The features of creation of point are considered, linear, silhouette, combine types of illustrations, and also illustration-collage and type illustration. In the third chapter possibilities of the use of graphic illustrations are analysed in designer practices. In a fourth chapter graphic illustrations are created for collection of the Japanese classic poetry, the make-up of edition is carried out.

Qualifying work of master's degree consists of introduction, four chapters, conclusions, list of the used sources (44 positions), and additions. A volume of work (without additions) is 55 p. Volume of additions is 84 p.

Keywords: graphic illustration, visual communications, design, technique of creation, means of artistic expression.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. Графічна ілюстрація у структурі графічного дизайну	9
1.1. Огляд літературних та інформаційних джерел	9
1.2. Історія розвитку графічної ілюстрації	11
1.3. Графічна ілюстрація як засіб візуальної комунікації	13
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. Засоби художньої виразності графічних ілюстрацій: питання класифікації	17
2.1. Крапкова ілюстрація	17
2.2. Лінійна ілюстрація	19
2.3. Силуетна ілюстрація	20
2.4. Комбінована ілюстрація	21
2.5. Ілюстрація-колаж	22
2.6. Шрифтова ілюстрація	23
Висновки до розділу 2	25
РОЗДІЛ 3. Дизайнерські практики створення графічних ілюстрацій	26
3.1. Начерк як засіб візуалізації ідеї	26
3.2. Трафаретний друк	28
3.3. Образ-асоціація у графічному творі	29
3.4. Особливості створення графічної ілюстрації	32
3.5. Графічна ілюстрація у структурі поліграфічної продукції	35
Висновки до розділу 3	38
РОЗДІЛ 4. Розробка графічних ілюстрацій для збірки японської класичної поезії	39
4.1. Розробка концепції та зміст художніх образів	39
4.2. Композиційні особливості графічних ілюстрацій	42
4.3. Графічні ілюстрації у системі поліграфічного видання	46

4.4. Матеріали та технологія виготовлення	47
Висновки до розділу 4	48
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	56
Додаток А. Ілюстративний матеріал	56
Додаток Б. Таблиці та схеми	120
Додаток В. Авторські графічні ілюстрації до збірки японської класичної поезії	126

ВСТУП

Актуальність теми. Графічні ілюстрації в усі часи представляють собою витвори мистецтва, які виражають повноцінне естетичне відчуття навколишнього світу. Кожного дня невід'ємним елементом життя людини стає ужиткова графіка. Це – поштові марки, постери, етикетки, фірмовий стиль, піктограми, зображення на упаковках і т.д. Для передачі ідей та почуттів використовуються різні художні форми, укладені завдяки ілюстрації у виразний художній образ. Проблема пошуку виразних художніх засобів, технічних та композиційних прийомів для створення графічної ілюстрації потребує дослідження значного масиву мистецьких художніх образів, які вирізняються своєрідністю та унікальністю на тлі історичного розвитку культурного-мистецького середовища. Тому видається важливим систематизувати наявний матеріал за техніками створення художніх образів.

Графічна ілюстрація розвивається у часі, оскільки є просторовим твором мистецтва, відображає взаємодії та процеси розвитку дійсності через візуальні образи, які постійно змінюються, осмислюються художником та дизайнером. Історичні видозміни графічної ілюстрації стають потрібним джерелом творчості та натхнення для сучасних дизайнерів.

Графічна ілюстрація поступово переходить у світ дизайнерської творчості. Дизайнери використовують цифрові технології, експериментально шукають інноваційні способи створення художніх образів засобами графічних технік та комп'ютерної графіки. Розвиток комп'ютерних технологій підносить ілюстрацію на якісно інший мистецький рівень, інтегруючи її в сучасну рекламну індустрію, дизайнерські розробки поліграфії, проекти розважальних ігор, іграшок тощо.

Важливість та актуальність дослідження і розробки графічної ілюстрації визначається також потребою у створенні швидких начерків, які можуть виступати початковим етапом народження ідеї дизайну або своєрідним методом релаксації, відсторонення від проблем соціального та культурного середовища. З цією метою актуальності набуває дослідження засобів

художньої виразності графічних ілюстрацій. Головну увагу дизайнер повинен зосередити на характері ліній, силуетах, контурах, кольорі, які є визначальними для створення графічного образу. Дизайнерські сучасні листівки, книжкові ілюстрації, графічні композиції для оздоблення промислових виробів виступають середовищем для реалізації різноманітних концептуальних графічних пошуків. Отже, дослідження графічних ілюстрацій у контексті дизайну поліграфічної продукції є сьогодні необхідною складовою візуальної комунікації у сучасному середовищі.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступає графічна ілюстрація. Предметом дослідження являються дизайн-особливості створення графічної ілюстрації.

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи магістра є визначення дизайн-особливостей графічних ілюстрацій як засобу створення художнього образу поліграфічної продукції.

Для досягнення поставленої мети сформовано ряд завдань, основні з яких наступні:

- ознайомитись з розвитком графічної ілюстрації на матеріалах аналізу літературних та інформаційних джерел;
- проаналізувати функції графічної ілюстрації як засобу візуальної комунікації;
- класифікувати графічні ілюстрації у контексті використання засобів художньої виразності;
- узагальнити основні практичні підходи до створення графічних ілюстрацій;
- охарактеризувати етапи створення графічної ілюстрації;
- представити дизайн-розробку авторських ілюстрацій за мотивами класичної японської поезії.

Методи дослідження. Для проведення дослідження було використано історичний метод, який дозволив проаналізувати процеси виникнення і розвитку графічної ілюстрації у світовому та українському контекстах та

встановити особливості її формування. Застосовано у роботі емпіричні методи – наукового спостереження, аналізу, фотофіксації матеріалів, що дозволили виявити дизайн-особливості ілюстрацій. Метод систематизації даних використано для складання класифікації. Низка дизайн-аналізів, серед яких естетичний, композиційний, функціональний та художньо-образний, забезпечили виявлення дизайн-особливостей графічних ілюстрацій в контексті проектування різних видів поліграфічної продукції.

У роботі використано літературні, інформаційні та графічні матеріали, візуально обстежено зразки графічних ілюстрацій різних видів.

Наукова новизна. У кваліфікаційній роботі магістра детально розглянуто дизайн-особливості створення графічних ілюстрацій у контексті проектування поліграфічної продукції, а не з точки зору традиційної графіки. З метою створення індивідуального художнього образу графічної ілюстрації також виявлено основні тенденції використання засобів художньої виразності – крапки, лінії, плями, шрифту, кольору. У роботі вперше обґрунтовано класифікаційні особливості ілюстрації. Проаналізовано особливості створення графічних ілюстрацій з позиції дизайнерської практики створення поліграфічної продукції.

Практичне значення роботи. Практичне значення результатів роботи полягає у тому, що вони можуть бути використані у проектній діяльності дизайнерів, для формування виставок, розробки афіш та плакатів, книжкових видань різного спрямування тощо. Практична цінність такого дослідження у вищих навчальних закладах полягає у формуванні потужної джерельної бази для натхнення студентів-дизайнерів та студентів мистецьких професій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, містить список використаних джерел (44 позиції). Текстова частина роботи містить 55 стор., доповнена додатками (84 стор.).

РОЗДІЛ 1

Графічна ілюстрація у структурі графічного дизайну

1.1. Огляд літературних та інформаційних джерел

Науково-дослідна інформація у сфері графічного дизайну та ілюстрації вимагає уважного вивчення та потребує ґрунтовного дослідження. Оскільки обрана тема є досить широкою, то важливо дослідити різні проєктні та мистецькі аспекти створення графічних ілюстрацій. Це допоможе різнобічно висвітлити обрану тему.

Значна кількість наукових праць розкривають питання розвитку української графіки в історичному контексті [8; 10]. А. В'юник [5], О. Лагутенко [16], В. Чебикін [32] присвячують свої публікації трансформації графічних зображень періоду ХХ – початку ХХІ ст. та мистецтву графіки в цілому.

Графіка та твори графічного мистецтва є важливими для оформлення книг та визначають вектори розвитку книговидавництва. Н. Зелінська наводить дані з історії наукового книговидання в Україні та світі [12]. Наукове книговидання в історичному та культурному контекстах привернуло увагу дослідників, таких як Я. Калакура, С. Головка, І. Войцехівська, С. Павленко, Б. Корольов, М. Палієнко [13].

Питання оформлення тісно пов'язані із технологією та способами виготовлення поліграфічної продукції. З розвитком книговидання змінюються видавничі технології друку, що зумовлює появу нових вимог до графічної ілюстрації та процесів її створення. Дослідження питань художньо-технічного оформлення містять праці М. Єфімової [11], В. Сави [25; 26], В. Овчіннікова [19], С. Яреми [37]. Ґрунтовні відомості про технологію плоского офсетного друку подали О.Мельников [17], В. Ткаченко, В. Манаков, А.Шевчук, А.Григор'єв, Н.Кулішова, Т.Киричок, В. Челомбїтько, А.Дорош [28; 29; 30]. Вони розкрили суть оперативних та спеціальних видів

друку, підняли питання оздоблення друкованої продукції, торкнулись технології, устаткування та матеріалів [20; 22; 34].

Процеси розвитку графіки загалом та графічної ілюстрації зокрема відбуваються в тісній взаємодії з дизайном. Питання становлення візуального мистецтва та дизайну у добу постмодернізму розкрили З. Алфьорова [1], Т.Боднарчук [2].

Дослідження графіки та графічних технік є необхідним з позиції освіти та освітніх технологій підготовки фахівців мистецьких спеціальностей (А. Поліщук [23], В. Тимошевський [27], О.Пушкар, Т.Андрющенко [24]). В.Плотнікова, П.Прокопів [21] розкривають сутність графіки у навчальному курсі, презентуючи фахове представлення інформації про технологію створення графічних ілюстрацій. Такий підхід розкриває роль графічної ілюстрації у формуванні творчої особистості [18].

Поряд із дослідженнями графіки, ілюстрації, їх становлення та розвитку спостерігаємо появу новітніх тенденцій у сучасному дизайні візуальних комунікацій. До питань формування комунікативного дизайну, його впливу на графічну ілюстрацію, технічне та художньо-образне наповнення зверталися О. Ганоцька [6], О. Борисенко, С. Мигаль [4], О. Гладун [7]. Дотичними до піднятих питань є різні аспекти розвитку дизайну та графічного дизайну зокрема, розглянуті у працях наступних авторів В.Даниленко [9], Т. Кротова, А. Осадча [14], М. Куленко [15], О.Хмельовський, С. Костукевич [31], О. Чирва, О. Оленіна [33].

Впровадження комп'ютерних технологій значно полегшує роботу дизайнера на ілюстраціями, а саме допомагає здійснити комп'ютерну обробку інформації та підготовку до друку. Тому питання композиції та способів графічного втілення візуальних зображень піднімає Т. Божко [3].

Аналіз літератури виявив значні прогалини у розгляді обраної теми. Науковці зробили потужний внесок у різні аспекти формування графічної ілюстрації, проте до сьогодні не дослідженим залишається питання розробки графічних ілюстрацій у дизайні поліграфічної продукції.

1.2. Історія розвитку графічної ілюстрації

Немає жодного поліграфічного твору без використання ілюстрації, будь то журнал, газета, листівка чи постер. Термін ілюстрація (з лат. *illustratio* – наочне зображення) у широкому значенні – це зображення, що пояснює текст. У вузькому значенні ілюстрації представляють собою твори, що розміщені у єдності з текстом у книзі, брошурі, тобто ілюстрація бере участь у процесі її сприйняття інформації певного твору, являючи з ним єдине ціле [15].

Значення та сутність графічної ілюстрації формувалося з давніх часів. Графіка представляє собою найстаріший спосіб відтворення образу на будь-яких поверхнях, зокрема привертають увагу первісні малюнки у печерах як перші графічні зображення, відомі людині. У Давньому Єгипті тексти на папірусі супроводжувалися ілюстраціями. Вони візуально відображали зміст написаного [23]. До сьогодні дійшли античні зразки ілюстрацій у рукописах «Іліади» та «Енеїди».

Давні рукописи ілюструвалися графічними мініатюрами, виконаними від руки. Книги з ручними графічними ілюстраціями були дуже дорогими та рідкісними через трудомісткість виконання, і тому недоступними для простих людей. Кожна давня ілюстрація виражала індивідуальність художника, представляючи власну зображальну мову, пластику ліній та плям, характер руху форм, світло та колір для побудови часо-просторових взаємодій. Рукописні книги та їх ілюстрування визначається використання різних матеріалів, способів письма, форми представлення образів та змісту. Дві основні форми рукописної книги – сувій та кодекс – стали визначальними у становленні композиційних та художньо-образних характеристик графічної ілюстрації [1] (табл. Б.1).

Таким чином, графічна ілюстрація як особливий вигляд зображального мистецтва у період Давньої Русі вже у XI ст. здійснила значний вплив на формування почуттєвого сприйняття світу, естетичне прагнення до сприйняття канонів краси, та стала підґрунтям для розвитку сучасної

ілюстрації. Яскравими зразками досконалих графічних ілюстрацій, виконаних з використанням кольору та золота, є оформлення рукописних книг «Остромирово євангеліє» (рис. А.3, А.4), «Ізборник Святослава». Майстри прикрашали сторінки книг художніми заставками, наближеними до фресок Софії Київської, та ініціалами. Зміст графічних зображень свідчив про розвиток науково-природничих знань, ґрунтовні знання давньоукраїнського фольклору. Через такі стародавні видання виразно простежуються нові елементи оформлення титульного аркушу, удосконалення техніки оздоблення стародруків орнаментами, вишуканими шрифтовими композиціями, гербовими зображеннями [3].

Наступний етап трансформації графічної ілюстрації пов'язаний із винаходом книгодрукування (кінець XIV – початок XV ст.) (рис. А.1 – А.9). Ілюстрації набули можливості тиражуватися, що дозволило їм обійняти гідну позицію у книжковій графіці. Книжкова графіка, яка набула значного розвитку у цей період, представлена двома групами – мініатюри, що знаходимо у рукописних книгах, та гравюри друкованих книг, які відтворювалися у книгах друкарським способом.

Швидкий розвиток графічної ілюстрації супроводжувався використанням віньєток, що розташовувалися на титульних аркушах, на перших і останніх сторінках книг. Це завершене композиційне зображення містило сюжет або розкривало зміст предметів та їх символічне значення. З початку література із графічними зображеннями характеризувалась виключно релігійним спрямуванням, проте з часом з'явилася навчальна і наукова література, що містила графічні ілюстрації.

З винаходом в XIX ст. фотографії ілюстрації стали відтворювати за допомогою фотомеханічних процесів. Розвиток технік графічного мистецтва супроводжувався появою цинкографії (штриховий рисунок на цинковій дошці), автотипії (рисунки у півтонах), триколірного друку (використання кольору) [5]. Ілюстрація цього періоду характеризується реалізмом, а не

образним вирішенням, та тісним зв'язком із текстом, який супроводжує (рис. А.6 – А.9).

Початок ХХІ ст., що супроводжується інтенсивним проникненням комп'ютерної графіки в ілюстрування, ознаменував проникнення графічної ілюстрації у дизайн, зокрема в ужиткову графіку. Графічна ілюстрація містить глибокі візуально-комунікативні образи, які вже не потребують текстового наповнення [7].

Історія графічної ілюстрації є досить строкатою, сповненою шедеврами і творами низької якості, проте вона демонструє шляхи художнього вдосконалення та інтерпретації. Історичні пам'ятки графічної ілюстрації різних періодів представляють цінне джерело української та світової історії розвитку графічної культури. Тисячоліття розвитку графічного мистецтва продемонстрували появу різноманітних форм, технік, образних рішень, що засвідчило важливе місце графічної ілюстрації у мистецькому процесі [9]. Сьогодні графічна ілюстрація поєднує в собі різноманітний набір інструментів – олівці, туш, лайнери, маркери, фарби, що визначають пошук інноваційних технік створення художніх образів. Сучасна графіка – це не лише монохромні, а й кольорові зображення, виконані традиційними засобами – лініями, крапками та плямами, що дозволяють отримати цікаві ефекти, поекспериментувати та реалізувати нові ідеї [7].

1.3. Графічна ілюстрація як засіб візуальної комунікації

Графічна ілюстрація виступає потужним засобом візуальної комунікації, який використовується для передачі ідей, повідомлень та настрою за допомогою засобів художньої виразності. Сьогодні вона використовується у різних сферах життєдіяльності людини – у дизайні, рекламі, маркетингу, видавничій справі, цифровому просторі, мистецтві тощо (рис. А.23 – А.35). Візуальні засоби, які використовує дизайнер для створення ілюстрації, дозволяють передавати інформацію ефективніше, забезпечують швидке і легке сприйняття, порівняно із вербальними описами [9; 10].

Значна роль графічної ілюстрації полягає у можливості передачі складної інформації та емоцій людини.

Виділяємо наступні ключові функціональні аспекти графічної ілюстрації як засобу візуальної комунікації (табл. Б.2):

1) ефективність передачі повідомлення з метою підвищення якості сприйняття та розуміння аудиторією;

2) виразність та емоційний зв'язок з глядачем, спонукаючи його відчувати певні емоції, такі як радість, сум, захоплення тощо;

3) участь у формуванні візуальної ідентичності, що допоможе підсилити бренд та створити впізнавану ідентичність для продукту, компанії чи послуги. Ілюстрації часто використовуються для декорування окремих елементів книг, журналів, веб-сайтів, рекламних матеріалів та інших медіа.

4) обґрунтування складних концепцій за допомогою візуальних графічних образів. Ілюстрації можуть бути корисним інструментом для пояснення складних тем або концепцій, особливо там, де словесне описання може бути недостатнім або незрозумілим. Графічні ілюстрації знаходять реалізацію у сторітелінгу, створюючи наративи. Вони можуть бути використані для створення коміксів, книжок для дітей, графічних романів та інших медіа, які передають повідомлення за допомогою послідовності зображень.

5) акцентування уваги користувача, аудиторії шляхом використання яскравих та привабливих образів [12].

На основі проаналізованих візуально-комунікативних аспектів графічної ілюстрації доцільним є виділення її функцій, які реалізуються в різних сферах діяльності.

Графічна ілюстрація дозволяє реалізувати *соціально-комунікативну функцію*, що полягає у забезпеченні інформацією суспільства та ознайомленні людей зі змістом наукової та культурно-мистецької спадщини [15]. Одночасно, вони виконують важливу функцію фіксації пріоритетних знань, досягнень, пошуків людства засобами візуальних комунікацій.

Важливою є *освітня функція*. Графічні ілюстрації можуть бути використані для освіти та навчання. Вони допомагають викладачам та учням легше розуміти складні ідеї та зробити навчальний процес більш захоплюючим та ефективним.

Декоративна функція у графічній ілюстрації реалізується за допомогою візуальних засобів, що виявляють естетичний аспект образу. Створені естетично привабливі композиції мають за мету прикрасити простір, додаючи йому художню виразність [14]. Важливою ознакою декоративної функції ілюстрації є створення настрою та атмосфери, що додає емоційної глибини та формує відчуття затишку або енергії. Вибір дизайнером форм, кольорів та ліній надає індивідуальності візуальним образам, створюючи унікальну авторську стилістику.

Презентаційна функція спрямована на оптимізацію робочих процесів, спрощення процедури комунікації. Вона полягає у забезпеченні ефективної передачі інформації для пояснення складних концепцій візуальними засобами. Презентаційна функція забезпечує наступні проєктні аспекти: 1) візуальне пояснення; 2) візуальну підтримку, що допомагає залучити увагу аудиторії та підкреслити важливість інформації; 3) створення ефектних емоцій та вражень; 4) підвищення запам'ятовуваності [15].

Ці аспекти презентаційної функції графічної ілюстрації роблять її незамінним інструментом для покращення якісного та ефективного сприйняття дизайн-твору.

Залучення користувача до створення приємних візуальних образів, які формують відчуття гармонії та спокою, відбувається за допомогою *релаксаційної функції*. У такий спосіб графічна ілюстрація перетворюється на медитативну, створення якої допомагає розслабитися та знизити рівень стресу. Використання природних мотивів, вибір приємних кольорів, простих природних форм або абстрактних зображень сприяють створенню заспокійливого та збалансованого візуального враження, медитації та релаксації [10]. Ці аспекти релаксаційної функції графічної ілюстрації

роблять її ефективним інструментом для створення релаксуючого та заспокійливого візуального досвіду, який сприяє підвищенню емоційного комфорту (рис. А.26 – А.27). Графічна ілюстрація стає прикладом органічного злиття та взаємодії вербального, візуального спілкування та декоративного підходу до їх реалізації. Цілісність, глибока змістовність та неповторність художніх образів є основою для різнобічного використання ілюстрацій у проектній практиці [19].

Висновки до розділу 1

У розділі 1 розкрито роль графічної ілюстрації у контексті графічного дизайну. На основі аналізу літературних та інформаційних матеріалів, численної кількості зразків графічних ілюстрацій здійснено оцінку рівня опрацювання обраної теми українськими та закордонними дослідниками. Значна кількість авторів зверталися до питань розвитку української графіки, інші пов'язували вивчення графічної ілюстрації з книговидавництвом, видавничими технологіями друку. Незначна кількість публікацій присвячена дослідженню графіки у контексті дизайну та пов'язані із освітніми технологіями. Однак питання формотворення графічної ілюстрації у дизайні поліграфічної продукції ще чекають своїх дослідників.

Виділено, етапи розвитку графічної ілюстрації: 1) період Давньої Русі (ручна графіка); 2) винахід книгодрукування (тиражування ілюстрацій); 3) винахід фотографії (удосконалення технологій); 4) комп'ютерна графіка в ілюструванні (експериментальна графіка). Доведено, що графічна ілюстрація у дизайні розглядається як засіб візуальної комунікації. Виділено її наступні функції: соціально-комунікативна (обмін інформацією); освітня (ефективність сприйняття); декоративна (естетичність); презентаційна (оптимізація інформації); релаксаційна (медитативний процес). Значна кількість графічних ілюстрацій, виконаних з використанням різних засобів художньої виразності, стилістичної манери, композиційних та образних рішень, потребують детальної класифікації та глибшого дослідження.

РОЗДІЛ 2

Авторські графічні ілюстрації в поліграфії: питання класифікації

Графіка володіє специфічними образотворчими засобами і створює виразні можливості для візуалізації художнього образу, займаючи проміжне положення між реальним та знаковим зображенням. Основними засобами передачі образу в графічній ілюстрації є *крапка, лінія, пляма, колір, шрифт*. Саме вони забезпечують лаконічність та ємність візуальних образів одночасно (табл. Б.3). Особлива цінність графічного зображення полягає у активізації уяви, креативного мислення та свідомого системного аналізу представлених образів. З цих позицій важливими стають не тільки ретельно промальовані графічні ілюстрації, але і швидкі начерки, замальовки, ескізи та трафаретні зображення, що мають самостійну художню цінність [15].

Тому класифікація авторської графічної ілюстрації пов'язана із вибором засобів художньої виразності, що визначають широкий діапазон видів та художніх технік. Вони сприяють втіленню творчих задумів дизайнерів, наділяючи ілюстрацію можливостями інтеграції у поліграфічні дизайн-вироби.

2.1. Крапкова ілюстрація

Крапкова ілюстрація – це вид графічної ілюстрації, що складається з використання малих точок різних розмірів, розташованих на різних відстанях одна від одної для створення художнього образу (рис. А.13 – А.17). Цей стиль ілюстрації відомий як техніка крапкового рисунку або стиплінгу. Крапкову ілюстрацію використовують у різних сферах, таких як мистецтво, журналістика, видавництво, дизайн, реклама та інші [18] (табл. Б.4).

Особливу роль відіграє крапка у формуванні стилістики ілюстративного зображення. Техніка крапкової ілюстрації передбачає використання крапок різного розміру та густини для імітації тону і тіні, об'єму та глибини зображення.

Крапкова ілюстрація є складною і трудомісткою технікою, але вона дозволяє художникам створювати вражаючі та виразні зображення з точною деталізацією та реалістичною багат шаровою текстурою. Можливості деталізації зображення та тонкі тонові переходи є потужним засобом для ретельного опрацювання текстурних зображень, тканин, пейзажів та інших складних пластичних та динамічних об'єктів. Унікальність крапкової ілюстрації полягає в тому, такі образи сприймаються як мистецькі твори, здатні детально передавати різноманітні спеціальні ефекти, такі як світлові відблиски, тіні, градієнти, об'ємність та глибину зображення.

У дизайні поліграфічної продукції роль крапки незаперечна. Побудова зображення за крапками, які потрібно з'єднати у певній послідовності, через гру залучає користувача до купівлі товару, участі у рекламних акціях, колективних флешмобах. Асоціація крапок з повними подіями, днями тижня, місяцями дозволяє дизайнерам вводити їх у проєктні розробки календарів, планерів, органайзерів.

Крапка у такій ілюстрації виступає елементом композиції та засобом емоційної виразності, реалізуючи взаємодію візуального та змістового аспектів композиції. У цьому випадку дизайнерами порушується графічне визначення межі між поняттям «пляма» і «крапка». Оскільки крапка розростається до розуміння плями, однак зберігаючи форму круга. Здатність візуального розрізнення крапки на поверхні як найменш помітного сліду дозволяє дизайнеру масштабувати елементи зображення, підвищуючи ефективність його сприйняття.

Також крапка виступає як графічний акцент на площині, наділений незважаючи на малі розміри, великими можливостями будови гармонійних композицій. Розміщення одиничної крапки на площині підвищує її домінантне значення, а існування її як рівнозначної частини композиції наближає її до фонового забарвлення. Отже, крапка стає вже не беззмістовною площиною, а бере участь у створенні візуально-комунікативного простору.

2.2. Лінійна ілюстрація

У формуванні лінійної ілюстрації основну роль відіграє лінія. Лінія з точки зору форми характеризується протяжністю та розвитком на площині (рис. А.18 – А.27). Характер її лінійно-графічної форми залежить від техніки виконання та обраного матеріалу, інструменту – олівець, перо, ручка, ресфейдер, лайнер, фломастери тощо [23].

Лінійна ілюстрація – це вид візуального мистецтва, в якому зображення створюється за допомогою ліній, які визначають контури об'єктів, форму, тон та текстуру (табл. Б.5). Лінійна техніка досить умовна. Вона часто використовується для створення рисунків, схем, книжкових ілюстрацій, коміксів та інших візуальних матеріалів. Вибір кольорового забарвлення залежить від мети і стилю дизайнера.

Лінійна ілюстрація має кілька особливостей, які визначають її унікальний характер та стиль. Така ілюстрація часто відображає мінімалістичний стиль, оскільки її зосередження на лініях створює простоту завдяки оптимізації форми деталей. Проте по рід з аскетичним мінімалізмом лінійна ілюстрація може бути дуже експресивною. Здатність ліній передавати різні настрої, рух та емоції визначається сильним графічним характером, що дозволяє підкреслити контури об'єктів та створити виразний візуальний ефект. Особливістю лінійної ілюстрації є забезпечення стилізації об'єктів для створення абстрактних або унікальних візуальних образів [23]. Саме це свідчить про універсальність лінії як засобу художньої виразності. Тому лінійні зображення набувають поширення в дизайні поліграфічної продукції, зокрема в рекламних буклетах, етикетках, афішах, книжковій ілюстрації тощо. Вони можуть використовуватися для створення унікальних та естетично привабливих елементів веб-сторінок та покращити їх візуальну привабливість. Візуальні елементи лінійної ілюстрації часто використовуються в фешн-дизайні для створення унікальних принтів, орнаментів та оригінальних дизайнів одягу та аксесуарів.

Таким чином, описані аспекти роблять лінійну ілюстрацію важливим інструментом для передачі ідей, емоцій та повідомлень через візуальне мистецтво.

2.3. Силуетна ілюстрація

Силуетна ілюстрація формується на основі композиції з плям. Це малюнки, які використовуються для створення ефекту тіні або для надання уявлення про форму об'єкта без деталей (рис. А.28 – А.36). Унікальність таких графічних ілюстрацій визначається мінімалістичним підходом, що дозволяє зосередитись на абрисах об'єктів. Створювані силуети набувають універсальності через свою простоту й абстрактність, а тому стають гнучкими та легко адаптуються до використання у дизайні, зокрема в книгах, рекламних матеріалах, веб-дизайні, анімації та інших видах візуального мистецтва [23]. Силуети у такий спосіб привертають увагу до ключових елементів продукту чи послуги, підкреслюють його основні переваги та викликають емоційний відгук глядачів. Загалом, силуетні зображення дозволяють дизайнерам експериментувати з формами, створюючи ефектні візуальні композиції.

Силует виступає як потужний засіб художньої виразності, оскільки дозволяє донести головну ідею чи настрій образу за допомогою мінімальної кількості деталей (табл. Б.6). Важлива роль силуету у творенні образу полягає у акцентуванні форми. Створення композиції на основі плям – це процес експериментального формування візуального образу, в якому дизайнер використовує абстрактні або неочікувані форми, що виникають в результаті нанесення фарби, чорнила чи іншого матеріалу на поверхню. Цей метод зазвичай використовується для створення унікальних та експресивних візуальних ефектів, експериментів з різними текстурами, матеріалами та кольорами. Оскільки кількість конфігурацій плями – необмежена, то силуетна ілюстрація має широкі зображальні властивості.

Отже, створення силуетної композиції у дизайні вимагає творчого підходу та відкритості до експериментів, що дозволяє створювати унікальні візуальні образи у графічному дизайні, дизайні моди та стилю, дизайні інтер'єру, упаковки тощо [24].

2.4. Комбінована графічна ілюстрація

Значна різноманітність навколишнього середовища визначила широкий спектр засобів художньої виразності для створення чорно-білих або кольорових графічних ілюстрацій, які представляють комбіновану графічну ілюстрацію (табл. Б.7). Одноколірні (монохромні) та багатоколірні (поліхромні) графічні ілюстрації передають об'ємну форму предметів, їх просторові характеристики [24].

Комбінована графічна ілюстрація – це вид візуального мистецтва, який об'єднує в собі різні техніки та елементи графічного дизайну для створення складних ілюстрацій або графічних композицій для створення вражаючих та багатогранних візуальних робіт.

Колір у графіці не має самостійного звучання і підпорядкований рисунку. Відмінність графічної ілюстрації від живопису полягає у використанні мінімуму кольорів у композиції. При вмілому складанні композиції кольорова графіка набуває особливих якостей витонченості та елегантності [24]. Ключова роль кольору у графічній ілюстрації полягає у створенні емоційно виразних композицій, акцентуванні уваги на елементах або деталях, що допомагає спрямовувати увагу глядача на ключові аспекти (рис. А.37 – А.40).

Важливо для створення комбінованих графічних ілюстрацій визначити їх художні особливості. Це введення до композиції текстурних шарів для передачі багатогранності та глибини простору, що розкриває можливості для творчості та вираження ідей через поєднання різних графічних елементів і технік. Художники можуть експериментувати з різними елементами

композиції, такими як пропорції, розташування, ритм та баланс, щоб створити художні роботи зі складним інтелектуальним та емоційним змістом.

Комбінована графічна ілюстрація переважно знаходить застосування у видавничій діяльності (рис. А.41 – А.54). Вона дозволяє створювати інноваційні зображення на упаковках, плакатах, стікерах, листівках, які виходять за межі традиційних методів графічного мистецтва [24].

2.5. Ілюстрація-колаж

Ілюстрація-колаж – це вид візуального мистецтва, в якому зображення створюються шляхом комбінування різних візуальних елементів, таких як фотографії, рисунки, тексти, тканини та інші матеріали (рис. А.55 – А.56). Цей процес включає об'єднання різних зображень у вигляді композиції, що має новий сенс порівняно з окремими компонентами. Ілюстрація-колаж створюється як вручну на папері, так і з використанням спеціальних програм для обробки зображень на комп'ютері (табл. Б.8). Тому вона широко застосовується в мистецтві, дизайні, рекламі, видавництві та інших галузях, де креативність та виразність візуального образу є важливими [26].

Використання колажів як важливого інструмента для виразного візуального повідомлення у дизайні має кілька особливостей. Передусім, це творча свобода у виборі різноманітних матеріалів та їх комбінацій. Експериментальний характер створення художньо виразних образів дозволяє працювати з текстурами, створюючи багатогранні візуальні ефекти. Комбінування різних елементів у колажі-ілюстрації створює контрасти між кольорами, формами та текстурами, що додає динаміки та енергії до візуального образу.

Виразне поєднання складних за характером графічних форм досягається шляхом використання вирізок із газет, журналів, формуючи ілюстрацію-колаж. Важлива роль тут надається аплікації, що забезпечує поєднання силуетних графічних форм [27]. Колаж як техніка, у якій зображення можна створювати шляхом монтажу шматочків різних кольорових і чорно-білих

матеріалів, нагадує мозаїку з підібраних за кольором і тоном шматочків смальти, скла, дерева тощо. Проте на відміну від мозаїки колаж не вимагає чіткого суміщення цих елементів. Відбувається нехтування товщиною матеріалів, що дозволяє вільно наклеювати їх один на одного. У графіці колаж розглядаємо як поєднання наліпок з різних матеріалів – паперу, фотографій, тканини, кольорових плівок, природних та штучних матеріалів. Тому основна властивість ілюстрації-колажу – фактурність поверхні, що забезпечується графічними матеріалами. Дизайнери використовують колаж для ескізування та передачі імітації матеріалів.

Ще одна особливість ілюстрації-колажу – це участь у рішенні однієї з важливіших задач проектування – пошуку композиції. Можливість вільного переміщення кольорових плям, силуетів, можливість зміни величини, конфігурації, взаємного розташування елементів розкриває багатогранність створюваних образів [25]. Ефективність сприйняття таких ілюстрацій визначається високим рівнем абстрактності образів, дозволяючи дизайнерам спілкуватися з аудиторією.

2.6. Шрифтова ілюстрація

Шрифтова ілюстрація – це вид художнього твору, в якому використовуються шрифти та типографіка для створення вражаючих та естетично привабливих візуальних композицій [31] (табл. Б.9). Така ілюстрація поєднує в собі елементи шрифтового дизайну та художньо-образний підхід до створення графічних робіт (рис. А.57 – А.65). У художніх шрифтових ілюстраціях увага переважно приділяється вибору шрифтів з оригінальними формами та стилями, які можуть виражати певний настрій, емоцію чи ідею. Тракткування надписів як орнаментально-декоративних плям для пошуку образного рішення є виправданим з позицій поєднання інформаційної та візуальної функцій.

Способами формалізації шрифтової композиції є лінійний, силуетний, світло-тіньовий, образно-символічний. Звернімося до аналізу кожного з них.

Лінійний спосіб передбачає інтерпретацію шрифтової композиції з використанням ліній, що допомагають підкреслити або змінити враження від композиції із шрифтів, надаючи їй ажурність та легкість. Силуетний спосіб дозволяє залучити не лише шрифтові форми, а й простір між ними. Використання негативного простору між шрифтами може створити візуальну чіткість та забезпечити багатозначне сприйняття образу.

Використання світло-тіні, моно- та поліхромних ефектів, викликаних варіаціями шрифтів створюють враження об'єму та просторової глибини в ілюстраціях. Композиції із шрифтів, створені образно-символічним способом – це візуально збалансовані та ефективні з позицій комунікації твори, в яких різні шрифти, розміщені та аранжовані таким чином, щоб створити цілісну збалансовану візуальну структуру [25]. Для створення образних шрифтових композицій важливо підбирати шрифти, які мають форми, що нагадують форму об'єкта, який прагнемо створити. Наприклад, для створення зображення тварини можна вибрати шрифт, який має криві лінії, схожі на контури тваринного тіла. Завдяки описаним способам формалізації образів шрифтова ілюстрація стає потужним інструментом для передачі ідей, повідомлень та настроїв через використання шрифтів та типографіки.

Особливістю шрифтової ілюстрації є її експериментальний характер. Експеримент з композицією, розміщенням та масштабуванням шрифтів спрямований на пошук цікавих та ефектних візуальних образів, які привертають увагу глядача. Шрифти часто додатково декорують кольорами та текстурами, що додає багатогранності та виразності ілюстрації. Універсальність та гнучкість створених образів забезпечує її швидку адаптацію для використання у різних медіаформатах, таких як рекламні матеріали, веб-дизайн, упаковка, книжкові обкладинки. Завдяки цьому шрифтова ілюстрація стає потужним інструментом для виразного візуального вираження ідеї чи повідомлення. У рекламних матеріалах, таких як білборди, плакати, брошури, листівки та журнальні оголошення, композиції із шрифтів використовуються для привернення уваги та передачі

ключових повідомлень. У книжковому та журнальному дизайні, а також у розробці упаковки шрифтові ілюстрації є основою для створення привабливих текстових макетів [26].

Висновки до розділу 2

У розділі 2 представлено класифікацію авторських графічних ілюстрацій у контексті дизайну поліграфічної продукції. В основу класифікації покладено засоби художньої виразності – крапка, лінія, пляма, колір, шрифт, які забезпечують створення креативного художнього образу. Саме вони визначили види графічних ілюстрацій: крапкова, лінійна, силуетна, комбінована, ілюстрація-колаж, шрифтова ілюстрація.

Доведено, що в основі крапкової ілюстрації лежить композиція з множин точок різного розміру, що забезпечує створення оригінального художнього образу. Виявлено, що у формуванні лінійної ілюстрації головна роль належить лінії, які визначають контури об'єктів, форму, тон, текстуру тощо. Силуетна ілюстрація вирізняється формуванням художніх образів із плям, які за допомогою мінімалістичного підходу зосереджують увагу глядачів на абрисах об'єктів. Виявлено, що поєднання різних засобів художньої виразності під час створення ілюстрацій забезпечують створення комбінованої графічної ілюстрації. Комбінування різних візуальних елементів у цілісну композицію з новим сенсом забезпечує появу ілюстрації-колажу. Шрифтова ілюстрація – це творчий процес створення образів із шрифтів та типографіки. Візуальні зображення відтворюють форми та контури об'єктів, людей або тварин. Цей метод може бути використаний для створення унікальних та ефективних графічних робіт, у яких типографіка сприймається як мистецтво для створення вражаючих та оригінальних візуальних образів. Експериментальний характер створення графічних ілюстрацій різних видів знаходить реалізацію у дизайні поліграфічної продукції. Дослідження способів їх створення відкриє нові перспективи візуалізації ідей.

РОЗДІЛ 3

Дизайнерські практики створення графічних ілюстрацій

3.1. Начерк як засіб візуалізації ідеї

Практика створення графічних ілюстрацій та їх використання у дизайні поліграфічної продукції ґрунтується на пошуку новітніх технологій візуалізації образів. Останніми роками набули поширення графічні ілюстрації, що містять комбіновані зображення, у яких суміщається фотографія та його швидке пояснення у вигляді начерку [15].

Начерк – це ефективний засіб візуалізації ідей, який дозволяє передати концепції шляхом швидкого та приблизного малюнка. Цей метод має кілька переваг (табл. Б.10).

1) Швидкість і простота: начерк дозволяє швидко втілити ідеї на площині без витрат часу на деталізацію. Такий підхід до спрощених коментарів допомагає зосередитися на основному змісті, але зрозуміти і додаткові моменти концепції, запропонованої автором.

2) Візуальне уявлення: люди легше розуміють ідеї, коли вони представлені візуально. Швидкий начерк, що асоціюється з ручною подачею на папері, дає можливість створити цілісний образ-гештальт для пересічного глядача для передачі форми та структури ідеї.

3) Стимулювання творчості: процес створення графічних ілюстрацій за допомогою швидких начерків стимулює творчий потенціал та допомагає виявити нові зв'язки між ідеями, які важко визначити словами. Робота над створенням начерків у структурі графічної ілюстрації носить до того ж і медитативний характер, а тому дизайнери часто вдаються до цього способу візуалізації ідей для створення релаксаційного середовища графічними засобами.

4) Ефективність комунікації: начерк у структурі графічної ілюстрації може слугувати ефективним засобом спілкування, особливо при обговоренні ідей в групі під час презентації, у журналах та книгах для роз'яснення етапів

виконання певних дій чи перебігу процесів. Особливо популярним є така схематизація у створенні візуальних рецептів для кулінарних книг або для видань, що презентують виконання послідовних дій (фізичні вправи, тренування, лікування тощо). Це полегшує розуміння контексту, змісту образу та підвищує ефективність сприйняття візуального матеріалу в цілому.

5) Можливість збереження ідей: навіть простий малюнок може залишити слід ідеї для подальшого використання у дизайні поліграфічної продукції. Щоб використовувати начерк як інструмент візуалізації ідей, важливо розвивати свої навички малювання та бути готовим експериментувати. Не обов'язково бути професійним художником – головне вміти передати основні елементи ідеї [10].

Для графічних ілюстрацій, представлених у вигляді начерків, властива схематизація та здатність конструювати образ. Вони більшою мірою умовні завдяки технічній стороні графіки – штрихам, зигзагам, лініям різного характеру. З однієї сторони графічні ілюстрації розглядаємо як оригінальний унікальний художній твір, а з іншої сторони – це допоміжний рисунок, скетч, начерк.

Створення начерків як матеріалізація ідей дизайнера передбачає наступні типи проектно-графічних зображень: начерк, пошуковий рисунок з розробкою графічних варіантів або деталізацією проектного виробу, ескізне проектування (розробка ідеї проекту зі пошуком образного рішення).

Задачі ескізування та створення начерків наступні:

- 1) виявляти найбільш важливу ідею проекту, підкреслюючи її графічними засобами;
- 2) підсилювати образне рішення;
- 3) схематизувати процеси та явища, опускаючи другорядне.

Начерки відіграють важливу роль у дизайні поліграфічної продукції. Зараз начерк стає частиною композиції, доповнюючи художній образ, деталізуючи його зміст, демонструючи етапи роботи з ним тощо. Самостійні

начерки служать засобом вивчення навколишнього світу і вдосконалення майстерності, а значить, виступають в якості засобу для візуалізації ідей [7].

3.2. Трафаретний друк

Для створення графічних ілюстрацій широко використовується трафаретний друк (рис. А.66 – А.74). Трафаретний друк є технікою друку, де використовується шаблон або трафарет, через які фарба наноситься на поверхню [12]. Це дозволяє створювати зображення з повторюваними елементами шляхом нанесення фарби через вирізані отвори у трафареті на матеріал, зокрема на папір, тканину або інші поверхні. Це ефективний спосіб виготовлення багатьох копій ідентичних зображень, а тому цей метод друку є ефективним інструментом для масового виробництва ілюстрацій, наприклад, на футболках, афішах, рекламних банерах та інших поверхнях.

Трафаретний друк має кілька особливостей, які важливо враховувати для розробки дизайну поліграфічної продукції (табл. Б.12).

По-перше, дуже відповідальним моментом є створення трафарету, що представляє собою трудомісткий процес, особливо для складних чи деталізованих зображень [7].

По-друге, в результаті трафаретного друку отримуємо однотонні зображення, оскільки цей спосіб використовується для друку одного кольору за раз. Хоча для створення багатоколірних зображень розробляють дизайнери окремі трафарети для кожного кольору, що підвищує складність та вартість процесу.

По-третє, виконання графічної ілюстрації за допомогою трафаретного друку характеризується повторюваністю елементів, що забезпечують ритмічну композицію – фризову, рапортну, композицію в колі. Такі ілюстрації вирізняються симетричним розташуванням елементів. Проте трафаретом може бути створена і хаотична композиція, яка наближається до схеми дудлінгу [8].

Трафаретний друк ефективний для виробництва багатьох копій ідентичних зображень. Тому він часто використовується для друку на масових виробничих лініях. Вибір матеріалів для друку досить важливий, оскільки це впливає на якість та деталізацію зображення.

Важливо для дизайнера вміти проектувати трафаретні зображення. Тому для дослідження дизайну ілюстрацій, створених у техніці трафаретного друку, є необхідним дослідження основних етапів створення трафарету [12].

Трафаретний друк може виконуватися на різних поверхнях, таких як папір, текстиль, дерево, метал та інші матеріали. А тому знаходить реалізацію на різних видах поліграфічних продуктів.

Отже, трафаретний друк слугує ефективним інструментом для виготовлення багатьох копій ідентичних зображень, але вимагає деякої підготовки та уваги до деталей під час процесу.

3.3. Образ-асоціація у графічному творі

Образно-символічна графіка в останні два десятиріччя набула стрімкого розвитку і проникла як продукт графічного дизайну практично у всі сфери людської діяльності, стала невід'ємною частиною життєвого і виробничого середовища. Як відомо, формальні графічні образи виражають естетичні й утилітарні якості, мають інтуїтивні, емоційні, чуттєві, інтелектуальні канали впливу на споживача [14].

Асоціативні образи поділяємо на природні та штучні. До перших відносять ознаки предметів та явищ, а також предмети і явища, що використовуються як знаки, до других – матеріальні форми, створені людиною для виконання ними знакової функції, явища. За класифікацією знакового арсеналу символічними наочними знаками вважаються такі, що в силу закладеного в них візуального образу використовуються для вираження певного, досить ємкісного за своєю значущістю змісту [15]. Усі створювані асоціативні образи розглядаємо з точки зору психологічного, історичного, синтаксичного, семіотичного та інших аспектів. Семіотика визначає знак як

матеріальний, чуттєво сприйнятий предмет, явище, дію, що виступає в процесі пізнання та спілкування як представник іншого предмета чи явища і використовується для прийому, збереження, перетворення та передачі інформації про заміщуваний предмет або явище. Асоціативні образи лежать в основі концепції графічних зображень, переважно мають умовний характер та наближаються до знаків-пиктограм.

Особливість пиктографії як засобу передачі інформації полягає в тому, що графічне повідомлення передає думку цілком, не виділяючи окремих понять, що закладені дизайнером. У такий спосіб асоціативний образ ми оцінюємо як образ-гештальт, цілісність форми та змісту, передана графічними засобами. Навіть найдрібніші фрагменти пиктограм мають сутнісне завершення, передають цілісність. Загалом пиктограми зображають дію, явище, однак не називають предмети. Тому пиктограма може бути розшифрована будь-якою людиною, незалежно від того, якою мовою вона володіє.

Пиктограма як асоціативне спрощене зображення використовується як символ в ранніх системах писемності. До прикладу, зображення півмісяця використовується на позначення місяця, хвилясті лінії – це символ води тощо. Спроби зафіксувати людську мову засобами графічних малюнків зроблені приблизно 5400 років тому, але перша система малюнкової писемності була винайдена шумерами. Згодом пиктографічне письмо розповсюдилося у індіанських племенах та в острівних народів. Поширеними пиктографічним образами були мисливські повідомлення, господарські позначення, інформація про походи, набіги, війни, магичні та ритуальні дії, політичні угоди і любовні послання [16].

Знаки-пиктограми сьогодні спостерігаємо у дорожніх знаках, у знаках для товарів та послуг, на упаковках або у знаках, що передають різні інформаційні повідомлення невербальним образно-асоціативним шляхом.

Для створення проектної розробки носіїв візуальної інформації дизайнер використовує колір, шрифт, фотозображення, світло, узгоджуючи їх

параметри з ергономічними вимогами. Лаконічність та виразність художнього образу забезпечується вибором вдалих образотворчих засобів, які мають високий рівень абстрактності та впізнаваності, є контрастними до фону знаку та оточуючих предметів. Розташування знаків-пиктограм у поліграфічній продукції здійснюється в місцях найбільш тривалої зорової уваги споживачів та на відстані, комфортній для сприйняття інформації.

Образ-асоціація у графічних ілюстраціях є важливим засобом передачі ідей та формування реакцій у глядачів. Цей підхід передбачає використання конкретних образів чи символів, щоб викликати асоціації та передати певні концепції. Використання символіки кольорів викликає певні емоції та асоціації. Наприклад, червоний вказує на небезпеку або енергію, а синій – на спокій чи прохолоду [19].

Специфічні форми або силуети у графічній ілюстрації пов'язані з певними об'єктами або концепціями. Наприклад, використання силуету серця вказує на любов або приязність.

Важливу роль у проектуванні графічних ілюстрацій відіграє вибір композиції та ракурсу. Цей момент впливає на сприйняття та викликати певні асоціації. Наприклад, перебільшена перспектива може вказувати на величину або важливість об'єкту [20]. Додавання деталей та текстур також збагачує образ і викликає асоціації з конкретними ситуаціями, враженнями чи стилістикою.

Складніші повідомлення створюються на основі комбінування різних образів-асоціацій, розкриваючи глибинний зміст візуального повідомлення. Це засвідчує, що образи та асоціації у графічних ілюстраціях є потужним способом комунікації, особливо у ситуаціях з обмеженим використанням вербальної інформації.

Асоціації відіграють ключову роль у творенні графічних ілюстрацій, впливаючи на сприйняття та розуміння змісту повідомлення. Функціональна роль асоціацій у графічних ілюстраціях охоплює аспекти комунікації, емоційної взаємодії, створення відповідної атмосфери та розширення змісту

повідомлення. Асоціації допомагають передавати ідеї та повідомлення швидше і ефективніше. Вибір конкретних образів або символів сприяє кращому розумінню контенту. Використання образів, які викликають конкретні емоції, дозволяє ілюстраторам створювати емоційний зв'язок із глядачем [23]. Наприклад, теплі та яскраві кольори часто асоціюються з радістю або позитивними емоціями. Створення атмосфери в ілюстрації забезпечується використанням кольорів, що асоціативно відтворюють емоційний настрій, події, стилістику. Так, використання темних кольорів та темних тіней формує загадковий чи драматичний настрій. Абстрактні або символічні образи дозволяють дизайнерам передати складні концепції або ідеї, полегшуючи їх сприйняття. Ілюстрації з яскравими образами асоціативного характеру завжди залишають місце для інтерпретації, а тому можуть викликати різні асоціації у різних людей.

Таким чином, асоціації у графічній ілюстрації слугують для створення багатозначних концепцій, що роблять їх більш ефективними та виразними завдяки сильному впливу на сприйняття глядачів [20].

3.4. Особливості створення графічної ілюстрації

Графічні ілюстрації у поліграфічній продукції вирізняються значенням та їх зв'язками із текстовими блоками та середовищем, де вони розміщені. У першу чергу, ілюстрація розглядається як візуальна інформація, що не потребує вербального супроводу. Це зазвичай образи-символи, знаки, піктограми, ретельно продумані та втілені графічними засобами. Проте у поліграфічних виданнях графічна ілюстрація зазвичай супроводжує текст, а тому її головна функція – розширення інформації, її поглиблення за допомогою вербального пояснення [11].

Для створення ілюстрації дизайнером розробляється концепція, невід'ємною частиною якої є вибір стилістики роботи.

Стиль зображення як мистецька якість розкриває складний комплекс поглядів, смаків і настроїв, характерних для даного періоду. Кожна історична

доба творчості графіків, дизайнерів, і навіть архітекторів, презентує деякий специфічний стереотип оформлення візуальної інформації. В дизайні та архітектурі – це подібність рисунків, ескізів, охоплена спільністю настроїв, думок, традицій, умов художньо-проектної культури. Результатом цього процесу стає визначений характер візуально графічної мови, тобто стилістика професійної художньої лексики. Стиль графічних зображень, властивий визначеному часу, накладає відбиток на індивідуальний почерк кожного майстра [10]. Індивідуальна манера виконання, пошуку образних рішень визначає професіонала, творчу індивідуальність, неповторність світосприйняття концепцій та проектних ідей. За цим показниками відбувається процес навчання: митець неминуче наслідує правила, засвоює стереотипи та підкоряється сформованим суспільством стандартам. Проте у межах цих правил дизайнери виробляють свій особистий стиль проектної та графічної роботи.

Перш ніж розпочати роботу над графічними ілюстраціями, автор розробляє концепцію, обдумує їх роль у структурі поліграфічної продукції. Він узгоджує формат і пропорції ілюстрацій, композицію, аналізує зв'язки графічних образів із текстом. Усі ці моменти визначають не лише вибір образів, а й техніки виконання [15].

Вибір художніх засобів, що використовує дизайнер в ілюстраціях, відповідають його творчій індивідуальності, а також вони залежать від характеру дизайнерського твору, об'єкту поліграфії. Оскільки рекламна листівка вимагатиме пошуку кардинально протилежних образів, ніж наприклад, графічна ілюстрація у книзі. Питання про художні засоби, прийоми розміщення ілюстрацій співставляється із метою та функцією дизайн-продукту. Специфічні якості об'єкта дизайну заставляють фахівця цілеспрямовано конструювати зображення.

Розглянемо процес оформлення поліграфічного видання, зокрема книги. Він складається із трьох послідовних етапів (табл. Б.11):

1. Підготовчий етап – концептуальний. На цьому етапі виникає, розвивається і формується задум ілюстрації. Далі цей задум перетворюється у проект оформлення; а проект – у модель, що носить назву макет. Важливої ролі набуває значення і місце кожного візуального зображення, його зв'язок з текстовими блоками та розміщення у виданні загалом. Для вдалого виконання графічної ілюстрації необхідним є вибір певних графічних характеристик, що відповідають задуму цілісного дизайн-продукту. Взаємодія, структура та її відображення у системі рубрикації видання визначають художні якості графічної ілюстрації.

2. Етап виконання і редагування графічних образів. На другому етапі формується зміст і характеристики оформлення цілісного дизайн-продукту. Розпочинається робота над ескізами, пошук та підбір графічних ілюстрацій та додаткових графічних елементів. Важливим на цьому етапі є узгодження та гармонійне поєднання зображень, тексту, їх опрацювання та створення макету. Щоб видання сприймалося цілісно, весь графічно-зображальний ряд повинен об'єднувати текстову частину та утворювати художньо-образну єдність. Дизайнер обов'язково враховує техніку виконання ілюстрацій, характер їх сприйняття зі специфічними особливостями книги, з параметрами книжкової смуги, форматом, обраним шрифтом, способом верстки.

3. Композиційно-технічний етап. Для проектування поліграфічного видання є домінуючим процесом набір та верстка, наступна підготовка матеріалу, остаточне розміщення текстових блоків та графічних ілюстрацій, відповідність усіх елементів видання існуючим нормам і стандартам, створення оригінал-макету, технічна підготовка його для тиражування на поліграфічному обладнанні [20].

Розробка графічної ілюстрації вимагає дотримання культури зображення. Дизайнер усвідомлює та аналізує мову проектної графіки, узгоджуючи її із задумом. Важливу роль тут відіграє вміння створювати якісні зображення, на високому професійному рівні, підсвідомо відчуваючи необхідні моменти розташування, верстки, колористики. Рівень

абстрактності зображення, його спрямованість до умовності та узагальнення є визначальним для відображення суттєвого змісту цілісного дизайн-продукту. Інтуїтивне відчуття використання художніх засобів виразності до розробки графічної ілюстрації стає запорукою створення гармонійного, не перевантаженого другорядними деталями виробу.

З цим аспектом тісно пов'язана ще одна проєктна особливість створення ілюстрацій – це лаконізм. Простота графічної мови, економне використання художніх засобів підвищує якісні характеристики графічного зображення а його змістову насиченість, що стає визначальною для формування ефективного сприйняття графічної інформації [24].

Оцінка художніх якостей графічної ілюстрації у контексті її розташування у поліграфічному об'єкті визначається стилістикою, умовністю та лаконізмом та залежит від вибору дизайнером виду композиції – крапкової, лінійної, силуетної, комбінованої, ілюстрації-колажу чи шрифтової ілюстрації.

3.5. Графічна ілюстрація у структурі поліграфічної продукції

Поліграфічна продукція охоплює широкий спектр друкованих матеріалів, які супроводжуються графічними ілюстраціями (табл. Б.13).

Рекламні брошури, постери та листівки. Буклети, флаєри та інші друковані матеріали, призначені для реклами продуктів чи послуг, є популярними видами поліграфічної продукції. Тому ілюстрація створює перше враження та надає необхідну інформацію клієнтам [25]. Використання візуальних елементів, таких як фотографії, ілюстрації або графіка, підкреслюють основні ідеї та роблять брошуру привабливішою. Інтеграція логотипу та елементів бренду є важливою для підсилення корпоративної ідентичності, а відповідно, і впізнаваності інформації. Підсилює це середовище грамотний вибір кольорів та шрифтів, що залежать від конкретних потреб та цілей реклами. Використання високоякісних матеріалів та друку підвищує професійний вигляд брошур та листівок. Це є також

важливим аспектом для підвищення ефективності сприйняття графічної інформації.

Упаковка продукції. Роль графічної ілюстрації в дизайні упаковки незаперечна. Ярлики, коробки та інші матеріали з графікою використовуються для упаковки товарів, привертаючи увагу споживачів та створюючи перше враження. З позицій дизайну, графічні зображення можуть бути використані для створення привабливої та естетичної упаковки, яка виділяється на полицях магазинів та привертає увагу споживачів. Логотипи, кольорова схема та інші елементи брендингу ми розглядаємо як графічні зображення, які допомагають споживачам впізнати бренд та розпізнати його продукти серед інших [26]. Використання інноваційних технологій підвищує рівень візуальної інтеракції. А тому графічна ілюстрація може використовуватися для створення візуально-комунікативної взаємодії з потенційними покупцями. Наприклад, використання QR-кодів для отримання додаткової інформації. А створення історії та сюжетної концепції засвідчує, що графічні елементи можуть допомагати в розповіді про бренд чи продукт.

Тому упаковка, оздоблена графічними ілюстраціями, є ефективним інструментом маркетингу, оскільки вона може впливати на споживача ще до того, як він ознайомиться з продуктом ближче.

Каталоги, книги, журнали та газети. Це друковані матеріали, які містять інформацію про продукцію чи послуги, зазвичай з великою кількістю графічних елементів та ілюстрацій [23]. Визначальною якістю цієї групи поліграфії є композиційні особливості. Графічна ілюстрація у більшості випадків перетворюється на центральний елемент видання, визначаючи центральний елемент або фокус для привернення уваги. Рівномірний розподіл графічних та текстових блоків забезпечує створення візуального балансу. Ця група поліграфії потребує високого рівня читабельності тексту та сприйняття змісту графічних ілюстрацій, пов'язаних з ним.

У проектуванні поліграфічних видань значна увага надається експериментальному підходу [24]. Це композиційний експеримент з

асиметричним та симетричним розташуванням елементів, художній експеримент з кольором та формою ліній, крапок, плям, і обов'язково техніко-технологічний експеримент, пов'язаний з вибором техніки виконання графічних ілюстрацій, вибором матеріалів та архітектонікою цілісного виробу. Описані експериментальні практики у дизайні стають ефективними в різних сценаріях, концепціях та контекстах. Успішна композиція ілюстрацій може значно покращити враження від дизайн-продукту та сприяти його успішному маркетингу [21].

Картки, візитки, етикетки. Графічні матеріали для особистого представлення бізнесу або особистості часто проектуються із використанням логотипів та інших графічних елементів. Етикетки – це друковані матеріали, які прикріплюють до продукції для ідентифікації, зазвичай з графічними елементами та інформацією про виріб [20]. Їх графічне оформлення відіграє ключову роль у формуванні іміджу, який виражає настрій, стиль та концепцію розвитку.

Календарі. Це друковані матеріали з графічними ілюстраціями, які містять календарні дати та інші позначення. Розглянемо роль графічних ілюстрацій в календарях. Передусім, графічні ілюстрації надають календарям візуальної привабливості, та навіть, забезпечують активну комунікацію зі споживачем за допомогою знімних елементів, зокрема стікерів, відривних та клейких стрічок, та динамічних конструкцій. Ці аспекти забезпечують створення естетично приємного дизайну, який привертає увагу та робить календар привабливим для покупців [15].

Дизайн-розробка графічної ілюстрації для календарів розпочинається із формування концепції, тоді ілюстрації розкривають її сутність через засоби дизайну. Якщо календар пов'язаний з певним брендом, графічні ілюстрації можуть допомагати створювати візуальну ідентичність бренду та забезпечити його впізнаваність. Графічні ілюстрації додають важливий візуальний аспект до календарів, забезпечуючи їм не лише практичну користь, але і емоційний зв'язок з користувачем.

Вітринні стенди та зовнішня реклама. Графічні ілюстрації великого розміру слугують для відображення інформації чи реклами в магазинах, виставкових залах, у предметно-просторовому середовищі [14]. Дизайнери у проектуванні таких дизайн-систем використовують графічні ілюстрації для привертання уваги та ефективного сприйняття інформації. Графічні матеріали беруть активну участі у творенні візуально-комунікативного середовища.

Висновки до розділу 3

У розділі 3 висвітлено специфічні дизайнерські практики створення графічних ілюстрацій. Закцентовано увагу на розробці начерків як важливих засобів для швидкої візуалізації ідей. Визначено переваги начерків у формуванні проектних концепцій комбінованих зображень, що суміщають фографічні зображення та швидкі начерки з метою створення цілісного образу-гештальту.

Висвітлено особливості трафаретного друку. Доведено, що він є ефективним способом створення графічних ілюстрацій на різноманітних поверхнях за допомогою повторюваних елементів через трафарет. Унікальність та простота створених трафаретних зображень має в основі трудомісткий процес виготовлення трафарету для тиражування зображень.

Проаналізовано роль образів-асоціацій у графічному творі. Висвітлено особливості проектування художньо-образних композицій, що мають багато аспектів інтерпретації і разом з тим створюють багатозначні концепції, підвищуючи час та ефективність сприйняття інформації.

Доведено, що особливості створення графічної ілюстрації завжди корелюються із середовищем її існування, тобто з тим поліграфічним продуктом, у структурі якого вона буде існувати. Така гармонійна цілісність ілюстрації та поліграфічного продукту формує візуально-комунікативне середовище.

РОЗДІЛ 4

Розробка графічних ілюстрацій для збірки японської класичної поезії

4.1. Розробка концепції та вибір художніх образів

Для виконання проектної розробки було обрано збірку творів японської класичної поезії. Відсутність ілюстративного матеріалу у таких творах обґрунтувало потребу у створенні ілюстрацій для них.

Основною метою при розробці ілюстрацій та загального художнього образу книги є завдання – висвітлити філософію мистецтва Японії засобами художньої виразності, а саме через графічні ілюстрації. Для реалізації такої мети необхідно грамотно узгодити художні та дизайнерські професійні якості у виконання ілюстрацій із атмосферою японської культури, а також врахувати психологічні та педагогічні аспекти її сприйняття людиною із західним типом мислення. Тому в основу художніх образів ілюстрації було покладено символічні форми навколишнього світу та різні аспекти життєдіяльності японців. Ці положення стануть основою для розробки збірки японської поезії, а графічні ілюстрації доповнюватимуть її стилістику.

Для початку роботи над проектом потрібно проаналізувати японське мистецтво, його філософію, спосіб сприйняття життя, які підпорядковуються інтуїції та мають більш емоційне наповнення при наявності значної кількості символічних образів. Для японських ілюстрацій характерна відсутність раціональності, простота виразу дій і думок та природність [33]. Художні образи поезії – це відображення природи, тому вони легко сприймаються та не потребують ґрунтового обдумування.

Ця простота та природність викликала в живописі тенденцію до лінійного рисунку, графічної ілюстрації без перспективи, з великою кількістю відкритого простору, який разом із символами сприймається цілісно та гармонійно. В графічних ілюстраціях простота та природність реалізується через лінійні конструкції, асиметричні площини, поєднання статичних і динамічних елементів. Але ця простота в японському мистецтві

пов'язана із тонкими почуттями меланхолії та смутку, що походить від споглядання швидкоплинності природи, краси, речей, які тривають мить і лише залишаються в пам'яті. Ця філософія формує прагнення до медитативного стану, що поєднує думки і почуття.

Вирішальний вплив на формування цих концепцій мав напрям буддизму – дзен, який розкриває особливості життя, засновані на медитації. Це означає духовні прояви, що відображаються у плинні часу. Така концепція знайшла відображення і в садівництві, де сад сприймається як космос, а рослинність передає плин часу (табл. В.1).

Японська класична поезія має багато унікальних особливостей, які формують її стиль та характер. Вона включає в себе різноманітні поетичні форми, які розвивалися протягом століть. Декілька з найвідоміших форм включають хайку, танку, хокку, ренгу.

Хайку – це одна з найвідоміших форм японської класичної поезії. Вона має строгий віршовий лад 5-7-5 складів і часто використовується для вираження миттєвих сприйнятів природи або емоцій. Хайку часто пов'язані із сезонами та мають лаконічний характер.

Танка – це форма поезії, що передувала хайку. Вона має формат 5-7-5-7-7 складів. Танка дозволяє поетам виражати особисті емоції, включаючи почуття кохання та туги [41]. Вона використовується для створення розповідей та виражає більш складні ідеї.

Хокку є попередником сучасного хайку. Ця форма зазвичай мала віршовий лад 5-7-5, але більше фокусувалася на природі та сезонних образах. Пізніше хокку стало окремим жанром поезії.

Ренгу – це колективний жанр, де кілька поетів пишуть вірші, щоб створити велику поезію. Кожен учасник починає своїм віршем у форматі 5-7-5, а потім інші додають вірші у форматі 7-7 [42]. Ренгу був популярний у середньовіччі та розвинувся у різні піджанри, включаючи хайку.

Ці основні форми японської поезії знайшли відображення у збірці «Японська класична поезія», переклад якої з японської здійснив І.П.

Бондаренко [36]. Саме ці адаптовані для українського читача твори було обрано для ілюстрування.

Аналіз японської поезії дозволяє виділити її основні особливості, що важливі для створення графічних образів ілюстрацій:

1) Лаконічність викладу думки та строгий віршований лад. Багато японських поетичних форм, зокрема хайку та танка, обмежені кількістю слів.

2) Зображення природних образів. Поети часто використовують образи природи та зображають зміни сезонів.

3) Зображення прихованих ідей для передачі внутрішньої гармонії (імпліцитність та андзю). Японська поезія не завжди прямо виражає почуття або ідеї. Замість цього, вона часто залишає місце для імпліцитних висловлювань [44]. Процес сприйняття із сторони читача вважається важливим аспектом [39].

4) Метафоричність. Образи, пов'язані з природою, у японській поезії мають символічний або філософський зміст [40].

Ці особливості роблять японську класичну поезію унікальною формою мистецтва, яка відображає культурні та емоційні аспекти японського суспільства.

Для створення ілюстрацій проаналізовано різні образи, які часто асоціюються з природою, сезонами та повсякденним життям у японській поезії. Такі образи допомагають створити глибше розуміння та емоційне відчуття тексту. Обрано для створення ілюстрацій наступні поширені образи:

Квіти вишні (сакура) – це символ краси, але також асоціюються з плином часу, тому що квітнуть короткий період у весняний сезон.

Сонце – образ для передачі спеки літнього сезону та відповідних емоцій. Образ літа зображають через образи вітру, води, золота та інших елементів, що асоціюються із теплом та літньою порою.

Образ вітру використовується для передачі легкості, руху та таємничості. Він часто асоціюється з осіннім сезоном.

Образ звуків води, течії річки чи шум моря, часто використовуються для передачі спокою та гармонії [42].

Пейзажі, пов'язані з домівкою чи селом, можуть асоціюватися з рідними місцями та ностальгією.

Описані образи розширюють сенсорний та емоційний діапазон японської поезії, допомагаючи поетам виражати свої думки, почуття та спостереження [41]. Ці образи будуть використані для розробки графічних ілюстрацій до японської поезії.

4.2. Композиційні особливості графічних ілюстрацій

Для створення ілюстрацій до збірки японської поезії було обрано окремі твори, що належать до трьох головних розділів: танга, ренга та хайку. Вони розташовані у історичній послідовності їх становлення та формування, а отже, потребують супроводу ілюстраціями, які розкривають зміну пір року, відчуття швидкоплинності час, природу, життя і культуру Японії. Ці аспекти у Японії є нерозривно пов'язані, а художні досягнення є символом усього Всесвіту [31; 40; 42; 44].

У створенні ілюстрацій головну роль відіграють лінія, контур, силует. Для графічного оформлення збірки японської поезії було виконано 10 ілюстрацій. Потрібно наголосити, що основна концепція створення ілюстрацій полягає у гармонійному узгодженні образів, що формують певні фрагменти японського життя. Усі ілюстрації закомпоновані у вертикальних прямокутних формах, у різних частинах яких розміщені різні образи, зокрема небо, сонце, вітер, повітря, образи землі, матеріальної та культурної спадщини Японії, води, рослин та тварин. Зв'язок образів, що відібрано для створення ілюстрацій, прослідковуємо із поетичними рядками.

Вперше пропонуємо створення тематичної композиції, що охоплює декілька віршів. Це альтернативна концепція проектування розроблена на протиположності традиційному створенню композицій до кожного вірша окремо. У такий спосіб утворюємо комплексну багатозмістову графічну ілюстрацію до

японської поезії, закомпоновану у вертикальному прямокутнику. Звернімося до опису кожної ілюстрації та проаналізуємо образи, спрямовані на розкриття сутності японської поезії.

Ілюстрація 1 (табл. В.3:1). Композиційно сформована з трьох частин. Нижня частина – це водна стихія, вир, де живуть коропи кої. Вони завжди пливають проти течії, тому символ Кої означає боротьбу, силу волі, подолання перешкод та досягнення цілей. Тому кої сприймається в Японії як чоловічий символ. У середній частині ілюстрації образ Японського Солов'я (угуісу), чії пісні символізують прихід весни. Над пташкою розташований образ Місяця. В поезії він часто уподібнюється жінці, яку доводилось довго чекати, особливо влітку, коли місяць з'являється лише на світанку. Поширеним мотивом поезії є бачити у зображенні Місяця образ коханої чи коханого.

Ілюстрація 2 (табл. В.3:2). Ця ілюстрація переносить увагу глядача на центр прямокутної вертикальної форми, де розташовується Японський журавель (танко). Він вважається національним символом Японії. Червона плямочка на його голові асоціюється з японським прапором. Образ Сонця як символ перемоги, біля якого як постійна метафора плинності життя та образу жінки представлений образ Сакури (вишні). Продовженням концепції плинності є образ Бамбуку, де коротке колінце бамбука або тростника – це образ короткого проміжку часу.

Ілюстрація 3 (табл. В.4:1). Ця ілюстрація акцентує увагу на образі письмового приладдя, що символізує культуру, науку та мистецтво. Ці ідеї знаходять продовження у символі Лотосу. Це образ незаплямованої чистоти, просвітлення та духовної досконалості. Він демонструє витік світла, продуктивної сили, символ буття, відродження, життя, щастя. Квітка лотоса не змочується водою, аналогічно, дух не може заплямитися матерією. Тому лотос уособлює вічне життя та безсмертну природу людини. Поряд з цим квітки Сакури та Сонце виступають метафорою краси та планності життя.

Ілюстрація 4 (табл. В.4:2). Образами цієї ілюстрації стають вітер, хвилі та гори. Це основні елементи японського пейзажу. У верхній частині

композиції – образ Вітру. Середня частина присвячена зображенню Гори як образу любовної лірики. Перейти гору, як і перейти ріку – це образ-символ, що має значення «досягти успіху в коханні». Тому традиційний образ давньої поезії представляє порівняння вогню вулкана Фудзі з полум'ям кохання. Хмара відірвалась від вершини Гори – образ, який часто зустрічається в любовній лириці, символ непостійності в коханні. Проте поряд розташована Сосна – це традиційний образ очікування, символ вірності, надійності в коханні.

Активним композиційним елементом є Сонце як символ перемоги. У нижній частині представлена Хвиля з можливими численними змістами. Зміст великої хвилі, переданий через криві лінії, що утворюють інші хвилі, розкриває уявлення нескінченності. Великий контраст між морем і легким простором асоціюється з інь і янь.

Ілюстрація 5 (табл. В.5:1). У цій ілюстрації Японський журавель (танко) виступає не лише національним символом країни, а є традиційним символом подружньої вірності, ніжної любові та довголіття. Тему кохання продовжують образи Мандаринок (мандаринових качок) як символу вірності в коханні та успішного шлюбу. Завершує образ любовної лірики символ Гори. А символом удачі та впертості для досягнення цілі є Короп кої. Це чоловічий символ, що уособлює наполегливість та силу волі, подолання перешкод, досягнення цілей. По суті, в основі композиції ілюстрації лежить «золота рибка» як символ удачі у досягненні мети.

Ілюстрація 6 (табл. В.5:2). Логічним продовженням тем кохання є ілюстрація 6. У верхній частині композиції Японський журавель, який огортає крилами інші образи-символи, об'єднує їх національною тематикою та формує культурний фон Японії. Символ Коропів кої як ще однієї композиційної наполегливості та сили, завершує нижню частину композиції. У центрі ілюстрації Жінка (гейша). Це образ кохання, мистецтва, натхнення. Вертикальне розташування символів підсилює зміст один одного.

Ілюстрація 7 (табл. В.6:1). Ця ілюстрація вирізняється зображенням пейзажних мотивів, підкреслюючи швидкоплинність часу, зміни природи та постійний рух стихій. Тому об'єднуючим візуальним елементом стає Вітер. Візуалізація голосу Вітру змінюється в ілюстрації: у верхній частині це подих, що реалізується через хмари, у центрі композиції – це межа між стихіями землі та води. Ця межа візуально означена Знаком Ритуальних Воріт (Ворота Торії), що в Японії символізує кордон між світом живих та померлих. Плин води у нижній частині композиції – це нескінченність, постійна мінливість природи. Насиченість композиції образами Коропів Кої свідчить про прагнення до успіху та досконалості, зусилля у досягненні цілей.

У нижній частині композиції символ Лотосу. Це символ чистоти, просвітлення та духовної досконалості. Лотос як образ витоку світла, розгортання буття, символу відродження. І образ Лотосу знаходить підтримку у центрі композиції через образи Гори, Сакури та Місяця. Це образи любові та образу жінки.

Ілюстрація 8 (табл. В.6:2). Ця ілюстрація зображає взаємодію стихій повітря та води. Вітер та Хвилі – це образи мінливості, що супроводжуються численними транкуваннями, та дозволяють різноманітні прочитання змісту, відповідно, аналогічним природним процесам. Зміст хвиль та повітря виражений через криві лінії, які спіралью закручуються, представляючи нескінченність.

Використання динамічних образів Диких гусей дозволяє перенести увагу читача на тематику кохання. Оскільки перелітні гуси – це вісники кохання.

Ілюстрація 9 (табл. В.7:1). Зображення ілюстрації 9 представлено образами Сонця як символу перемоги, Сакури, пелюстки якої нагадують проплинність життя. Квіти вишні, як і квіти взагалі, символізують весну, красу. А образ Солов'я (угуісу) навіває крилами вітер на квіти сакури, що візуалізує настання весни.

У нижній частині композиції з'являється новий образ матеріального світу. Це Кипарисовий Дах – образ міського житла, як проти ставлення природних традиційних образів гірської хатини або тимчасової ночівлі для подорожуючих. Таке поєднання духовного на матеріального повертає людину до пошуків власної сутності.

Ілюстрація 10 (табл. В.7:2). Ілюстрація 10 представляє собою пейзаж, що об'єднує гори, вкриті лісом, воду та квітучі гілки Сакури. Це все образи любовної лірики. Квітуча вишня – це порівняння з хмарами (тому композиційно гілка сакури розташована вверху ілюстрації і забарвлена темним червоним кольором), та місячним сяйвом (гілка сакури знаходиться в центрі композиції поряд з постаттю жінки, що проводить коханого). Пелюстки вишні символізують плинність життя, а разом з тим образ Сакури – це постійна метафора жінки. Вдалині зображений Човен як символ попутного вітру, виконання бажань, добробуту та щасливого життя. У нижній частині композиції – Сідзуока – японський струнний музичний інструмент. Він виступає як загальний символ музики і поезії.

В цілому усі представлені графічні ілюстрації об'єднує тема любовної лірики та оспівування краси природи, швидких змін, швидкоплинності часу. Синтез образів поезій у цілісну вертикальну композицію є інноваційним прийомом, що допомагає візуалізувати образи японської поезії. У цих ілюстраціях втілено закони композиції – цілого, головного в цілому та пропорцій. Ілюстрації є врівноваженими та гармонійно узгоджені із віршованими рядками. Застосування тонких ліній та акварельних олівців сприяє виразності ілюстрацій, розкриває відчуття простору та індивідуальності художньої композиції.

4.3. Графічні ілюстрації у системі поліграфічного видання

Важливу роль у розробці дизайну книжкового видання японської поезії відіграє композиційне розташування ілюстрацій, текстові частини та

взаємодії їх з основними частинами книги – обкладинкою, форзацем, книжковим блоком (табл. В.8).

Видання «Японська класична поезія» представлена вертикальним розташуванням А4 формату (210x297 мм) з матовими сторінками у твердій обкладинці.

Обкладинка. Обкладинка збірки японської поезії виконана на основі центральної композиції з декоративними елементами на фоні. Центральним домінуючим зображенням є червоний круг з назвою видання як метафора японської поезії, символ Сонця. Ілюстрації обкладинки представлені у додатку В. Зображення обкладинки книжки загалом статичне. Незначної динаміки надають хвилясті форми на тлі (табл. В.8:1).

Зворот обкладинки за композицією є простим: представлений червоним тлом з зображенням символу водовороту життя з Карпами Кої.

Композиція титулу є цілісною, відтворює зміст обкладинки, доповнена графічним зображенням. Розвороти сторінок з ілюстративно-текстовим наповненням є найбільш складними за композиційним вирішенням. Узгодження вертикального зображення відбувається з декількома віршами на сторінці, що пов'язані з ілюстрацією тематично і утворюють сюжетну композицію.

4.4. Матеріали та технологія виготовлення

Для створення ілюстрацій обрано техніку акварельних олівців, що дозволяє поєднати кольорову олівцеву графіку із легким акварельними відмивками. Контури зображень виконано гелевою ручкою. Спосіб поєднання лінійного контуру і кольорової плями дозволяють здійснити складні пошуки не формотворення предметів, а їх кольорових відношень.

Ці ілюстрації є частиною збірки японської поезії, тому виготовлення ілюстрованго видання – це не простий набір тексту, а цілий комплекс взаємопов'язаних етапів. Після того як розроблений дизайн видання, переходимо до виготовлення реального оригінал-макету. Технологію

виготовлення поділяємо на три етапи: додрукарській; друкарський та післядрукарський процеси.

Додрукарській процес включає фотовивід, корекцію кольору, кольоропробу. Фотовивід забезпечує виготовлення фотоформ, компонування та монтаж всіх елементів друкованого аркуша. Корекція кольору необхідна для ефективного сприйняття та збереження естетичного вигляду ілюстрацій. Завершується корекція кольору кольоропробою.

Друкарський етап реалізується двома способами – цифровим чи офсетним друком. Для невеликих тиражів використовується цифровий друк, а великі тиражі (понад 500 екз.) друкуються офсетним способом. Для виконання оригінал-макету книги застосовано цифровий друк.

Післядрукарські процеси – це процеси оздоблення видання, що забезпечують його завершений презентабельний вигляд. Сюди відносимо лакування, тиснення, вирубку та висічку, які можна використовувати для оздоблення обкладинки. Для сворення завершеного видання обираємо спосіб скріплення – пружинний, термоклеєвий, сшивання та прошитий скобою.

Для сторінок видання обрано матовий папір, а для обкладинки твердий картон з подальшим ламінуванням. Скріплення сторінок відбувається способом сшивання.

Висновки до розділу 4

У розділі 4 представлено концепцію розробки ілюстрацій для збірки японської поезії, обрано характерні образи. Запропоновано дизайн та здійснено верстку книги, що містить розвороти сторінок з ілюстраціями.

Розроблено 10 авторських графічних ілюстрацій, у яких вперше використано поєднання різних образів японської поезії, з різних віршів, у цілісній композиції. Кожна ілюстрація – це вертикальна композиція, відтворена у стилістиці східного мистецтва.

Доведено, що ілюстрації визначають архітектоніку видання, тому значна увага приділена їх ритмічному чергуванню та рівномірному насиченню ними

тексту. Ілюстративний матеріал і загальний художній образ видання створені на основі авторського рішення та ґрунтовного аналізу японських символів. Графічні композиції продумані та угоджені із наповненням трьох розділів. Це розділ 1 – танка, розділ 2 – ренга, розділ 3 – хайку. Колористика образів узгоджена із формою, що робить ілюстрації лаконічними і такими, що добре запам'ятовуються, легко сприймаються читачем. Техніка виконання графічних зображень – ручна графіка, що оброблена у комп'ютерній програмі Photohoor, використано кольорові акварельні олівці та гелеву чорну ручку. Оригінал-макет видання характеризується виразною архітектонікою, креативним підходом до дизайну розворотів, а отже, може служити як основа та аналог для наступного проектування.

Проаналізовано особливості створення поліграфічних видань. З'ясовано, що важливу роль у проектуванні відіграють зовнішнє оформлення, обкладинка, вибір формату та композиції, шрифтове та ілюстративне оформлення. Друк видання – цифровий. Загалом створений оригінал-макет є концептуально виразним та придатний для подальшого тиражування з метою популяризації японської культури серед українців.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра висвітлено дизайн-особливості графічних ілюстрацій як засобу створення художнього образу у поліграфічній продукції. Зроблено наступні висновки:

1. На матеріалах аналізу літературних та інформаційних джерел доведено, що графічні ілюстрації формувалися упродовж всього існування людства. Виділено, етапи розвитку графічної ілюстрації: 1) період Давньої Русі; 2) винахід книгодрукування; 3) винахід фотографії; 4) комп'ютерна графіка в ілюструванні. Впродовж історичного розвитку відбувалася трансформація графічних зображень, що пов'язано із вдосконаленням технологій: від ручної графіки, тиражування, пошуку технологічних інновацій до експериментальної графіки.

2. Проаналізовано функції графічної ілюстрації як засобу візуальної комунікації, серед яких соціально-комунікативна, освітня, декоративна, презентаційна та релаксаційна функції.

3. Класифіковано графічні ілюстрації у контексті використання засобів художньої виразності. Доведено, що основними засобами створення образу є крапка, лінія, пляма, колір, шрифт. У зв'язку з цим виділено наступні види графічних ілюстрацій: крапкова, лінійна, силуетна, комбінована, ілюстрація-колаж, шрифтова ілюстрація. Засоби художньої виразності підвищують ефективність сприйняття тексту та забезпечують можливість візуальної комунікації.

4. Узагальнено основні практичні підходи до створення графічних ілюстрацій. Виявлено, що начерк використовується як швидкий та простий засіб візуалізації ідеї, завдяки можливості суміщення з фотографіями та іншими зображеннями. Використання начерків стимулює візуальне уявлення та творчість, розкриває широкі можливості збереження ідей. Виділено технологію трафаретного друку, який відіграє важливу роль у створенні графічної ілюстрації, дозволяючи формувати зображення з повторюваними елементами на різноманітних поверхнях. Охарактеризовано роль образно-

символічної графіки у продуктах графічного дизайну, розкрито засоби передачі ідей, формування емоційних реакцій у глядачів.

5. Виділено та охарактеризовано етапи створення графічної ілюстрації: підготовчий (концептуальний); виконання і редагування графічних образів; композиційно-технічний етапи. Виявлено, що важливу роль у розробці графічної ілюстрації є дотримання культури зображення. Завдяки цьому такі ілюстрації широко використовуються у різних видах поліграфічної продукції, зокрема у рекламних брошурах, постерах та листівках; для оформлення упаковки; у каталогах, книгах, журналах та газетах; для створення карток, візиток, етикеток; у дизайні календарів, стендів та зовнішньої реклами.

6. На основі теоретичного дослідження запропоновано дизайн-розробку авторських ілюстрацій за мотивами класичної японської поезії. В роботі висвітлено дизайн-особливості цього видання, серед яких художньо-технічні, композиційні, естетичні та конструктивні особливості дизайну. Розроблено 10 ілюстрацій за мотивами образів японської поезії, систематизовані у книзі за трьома розділами – танка, ренга, хайку. Композиція кожної ілюстрації відповідає японській стилістиці та забезпечує ефективне сприйняття поезії. Інноваційний спосіб створення цілісної ілюстрації у вертикальній смузі забезпечив можливість концептуального поєднання образів різних віршів у цілісне візуальне зображення.

Розробка графічних ілюстрацій до японської поезії демонструє гостру потребу у підвищенні конкурентного статусу книги, надрукованої для українського споживача. Українська книга повинна нарощувати свої конкурентні переваги, щоб належним чином протистояти захопленню значної частини ринку іноземними видавцями. Дизайнери здатні підвищити конкурентоздатність вітчизняних видань не лише на внутрішньому ринку України, а й на світовій арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алфьорова З. І. Межі видимого. Становлення візуального мистецтва: монографія. Харків: Харківська державна академія культури, 2008. 26 с.
2. Боднарчук Т. В. Постмодернізм у світлі філософських поглядів ХХ століття. *Теоретичні та практичні питання культурології*. Мелітополь, 2005. Вип. ХХІ. С. 162–168.
3. Божко Т. Композиційні передумови графічного втілення візуальних звернень. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2018. Вип. 35. С. 173–186. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1313146>.
4. Борисенко О. М., Мигаль С. П. Комуникативний дизайн: від творця до об'єкта. *Соціокультурні тенденції розвитку сучасного дизайну та мистецтва: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 08–10 вересня 2021 р., ХНТУ / за ред. Чепелюк О.В.* Херсон: ХНТУ, 2021. С. 81–83.
5. В'юник А.О. Українська графіка XI – початку ХХ ст. К.: Мистецтво, 1994. 328 с.
6. Ганоцька О. В. Новітні тенденції у сучасному дизайні візуальних комунікацій. *Соціокультурні тенденції розвитку сучасного дизайну та мистецтва: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 08–10 вересня 2021 р., ХНТУ / за ред. Чепелюк О.В.* Херсон: ХНТУ, 2021. С. 164–166.
7. Гладун О. Візуальна мова графічного дизайну як вторинна моделююча система. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2013. № 2. С. 20–22.
8. Графіка та історія її розвитку. URL: <https://lihtaryk.com.ua/grafika-ta-istoriya-yiyi-rozvitku/> (дата звернення: 30.10.2023).
9. Даниленко В.Я. Дизайн: підручник. Харків: ХДАДМ, 2003. 320с.
10. Дорош А.Ю., Костюк С.П., Крушельницька Л.І. Іван Крушельницькій. Графіка: Альбом – каталог. Львів, 2004. 43 с.

- 11.Єфімова М. П. Дизайн дитячої книги України: проєктно-художні принципи і засоби : дис. ... канд. мист. : 17.00.07 / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2015. 390 с.
- 12.Зелінська Н. В. Наукове книговидання в Україні: Історія та сучасний стан: навч. посіб. Львів: Світ, 2002. 268 с.
- 13.Калакура Я.С., Головка С.В., Войцехівська І.Н., Павленко С.Ф., Корольов Б.І., Палієнко М.Г. Історичне джерелознавство: підручник. Київ: Либідь, 2002. 488 с.
- 14.Кротова Т. Ф., Осадча А. М. Дизайн та реклама в контексті візуального сприйняття. *Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика* : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 26–27 лютого 2021 р. / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2021. С. 38–42.
- 15.Куленко М. Я. Основи графічного дизайну : підручник. Київ: Кондор, 2006. 492 с.
- 16.Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття. Київ : Грані-Т, 2006. 240 с.
- 17.Мельников О. В. Технологія плоского офсетного друку : підручник / За ред. Е. Т. Лазаренка. Львів : Афіша, 2003. 384 с.
- 18.Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. 224 с.
- 19.Овчінников В. Історія книги: еволюція книжкової структури : навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 420 с.
- 20.Оздоблення друкованої продукції: технологія, устаткування, матеріали : навч. посібник / С. Гавенко, Е. Лазаренко, Б. Мамут та ін. Київ.-Львів: Ун-т «Україна», УАД, 2003. 180 с.
- 21.Плотнікова В.В, Прокопів П.М. Спецкурс: Графіка. Програма навчального курсу та методичні рекомендації до її виконання.

- Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Івано-Франківськ: Сімик, 2018. 48 с.
22. Поліграфічні матеріали: підручник для ВНЗ за спеціальністю «Видавничо-поліграфічна справа» / Ю. Ц. Жидецький, О. В. Лазаренко, Н. Д. Лотошинська та ін. : За ред. Т. Лазаренка. Львів: Афіша, 2003. 326 с.
23. Поліщук А. Теорія та практика графіки : навч. посібник. Київ : Ун-т ім. Грінченка, 2015. 212 с.
24. Пушкар О. І., Андрущенко Т. Ю. Ілюстрування: навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.051501 «Видавничо-поліграфічна справа». Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 128 с.
25. Сава В. І. Основи техніки творення книги : навч. посібник. Львів : Каменярь, 2000. 136 с.
26. Сава В. І. Художньо-технічне оформлення книги : навч. посібник. Львів: Оріяна-Нова, 2003. 168 с.
27. Тимошевський В. Методичні вказівки до курсу «Основи прикладної графіки. Книжковий знак». Харків : ХДАДМ, 2008. 30 с.
28. Ткаченко В. П., Григор'єв А. Ф., Кулішова Н. Є., Киричок Т. Ю. Післядрукарські процеси : навч. посібник для студентів напрямку «Видавничо-поліграфічна справа». Харків : ХНУРЕ, 2005. 128 с.
29. Ткаченко В. П., Манаков В. П., Шевчук А. В. Оперативні та спеціальні види друку. Технологія, обладнання: навч. посібник для студентів напрямку «Видавничо-поліграфічна справа». Харків : ХНУРЕ, 2005. 336 с.
30. Ткаченко В. П., Челомбійко В. Ф., Дорош А. К. Обробка текстової інформації у видавничих системах: Ч. І. Теоретичні основи обробки текстової інформації. Харків : «Компанія СМІТ», 2007. 308 с.
31. Хмельовський О., Костукевич С. Графіка й основи графічного мистецтва: навч. посібник. Луцьк : ЛДТУ, 2003. 160 с.
32. Чебикін В.А. Мистецтво графіки в Україні. *Українська академія мистецтва*. Дослідницькі та наук.-метод. праці. 2001. С. 7–24.

33. Чирва О. Ч., Оленіна О. Ю. Історія та теорія графічного мистецтва : конспект лекцій для здобувачів денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 128 с.
34. Шаблій І. В. Технологія друкарських процесів. Львів : Оріяна-Нова, 2003. 208 с.
35. Шевченко В. Я. Композиція плаката. Харків : Колорит, 2007. 134 с.
36. Японська класична поезія / Передмова та переклад з яп. І.П. Бондаренка. Харків: Фоліо, 2008. 415 с.
37. Ярема С. М. Технічне редагування: навч. Посібник. Київ: Ун-т «Україна», 2003. 284 с.
38. Eiko Ojala. URL: <https://ploom.tv/editorial-illustrations-11> (дата звернення: 30.10.2023).
39. Isaburo O. Hiroshige: Japan's Great Landscape Artist. Kodansha USA Incorporated, 1997.
40. Machotka E. Visual Genesis of Japanese National Identity: Hokusai's "Hyakunin isshu". PIE Lang Editions Scientifiques Internationales. 2009
41. Moeran B., Skov L. Mt Fuji and the cherry blossoms: A view from afar. In *Japanese Images of Nature: Cultural Perspectives*; Asquith P. J., Kalland A., (Eds.). Curzon Press, 1997. P. 181–205.
42. Ohnuki-Tierney E. Cherry Blossoms and Their Viewing: A Window onto Japanese Culture. *The culture of Japan as seen through its leisure*, edited by Linhart, Sepp r hst ck, Sabine. State University of New York Press, 1998
43. Ohnuki-Tierney E. Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms: the militarization of aesthetics in Japanese history. University of Chicago Press, 2002.
44. Shirane H. Japan and the culture of the four seasons: nature, literature, and the arts. Columbia University Press, 2013.

Рис. А.3. Карикатури відомих митців: 1 – О. Дом'є; 2 – Ж. Еффеля; 3 – Х.Бідструпа

Рис. А.4. Переписування книг у бібліотеці Софійського собору в Києві.
 Мініатюра Радзивілівського літопису

Рис. А.5. Тарасевич Л. Гравюри з Патерика. Київ. 1702

1

2

Рис. А.6. Рукописні видання з графічними ілюстраціями: 1 – буквиця; 2 – графічна ілюстрація.

Рис. А.7. Скорина Ф. «Біблія Руська», 1517–1519 рр. (титул книги)

Рис. А.8. Фрагменти сторінок рукописних видань з графічними ілюстраціями

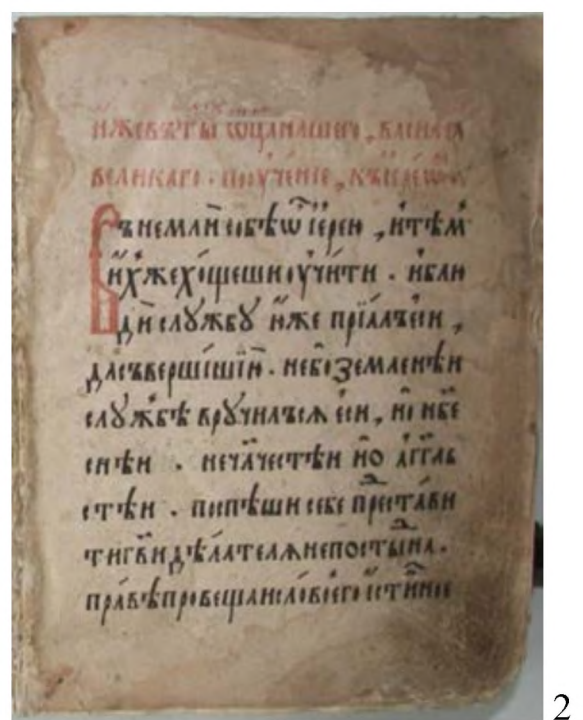
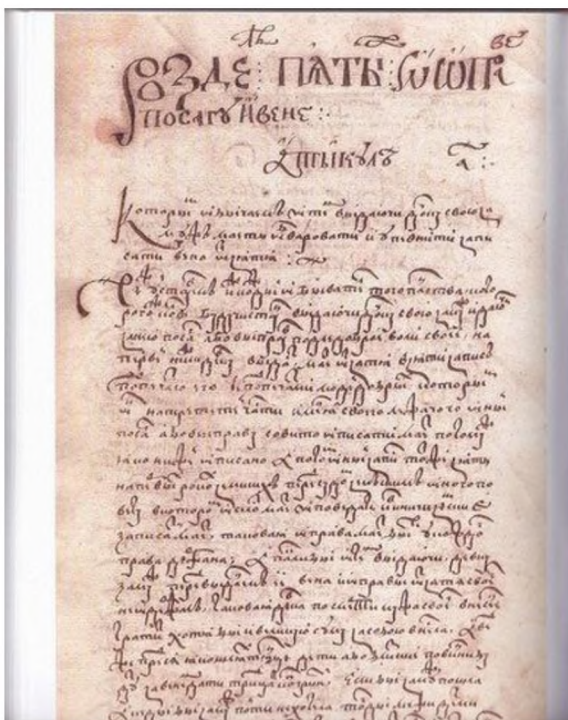
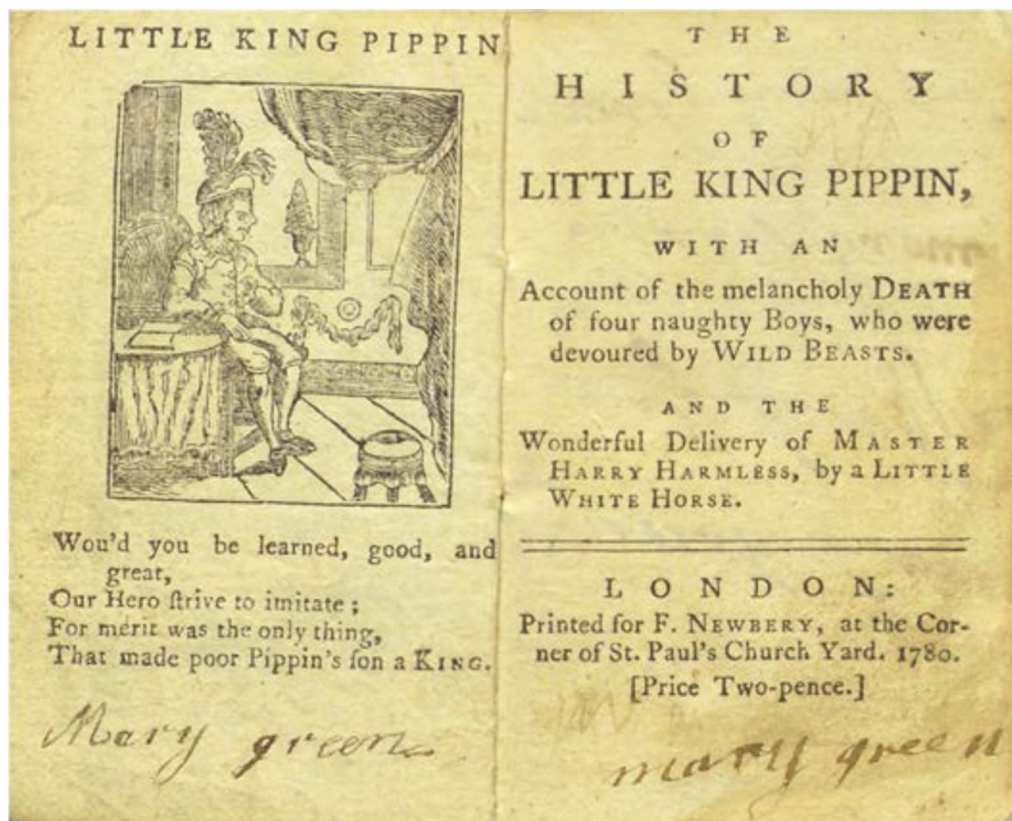

Рис. А.9. Фрагменти сторінок рукописних видань

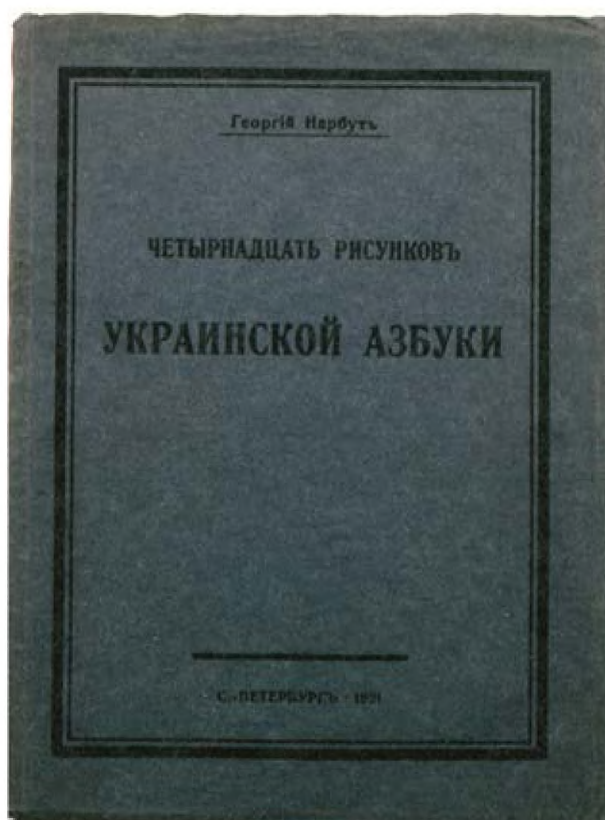

1

2

Рис. А.10. Дитячі книги Джона Ньюбері (Лондон): 1 – «Історія про два чобітки маленької Гуді», 1765 р. (розворот книги); 2 – «Історія маленького короля Пініна», 1780 р. (розворот книги)

1

2

3

Рис. А.11. Нарбут Г. «Українська абетка», 1917 р.: 1 – обкладинка книги;
2, 3 – сторінки книги

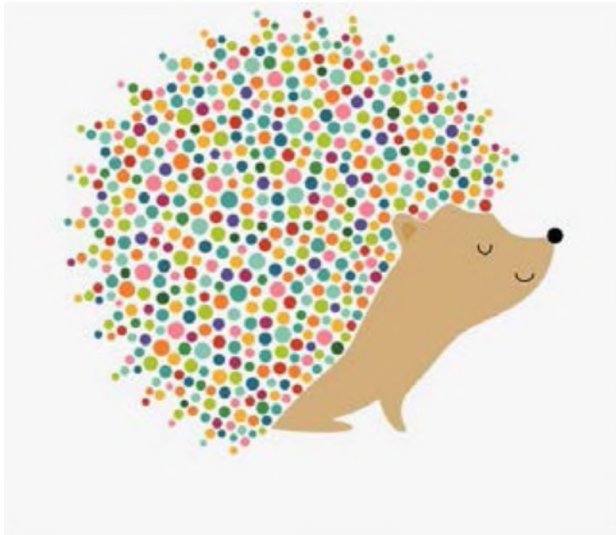

1

2

Рис. А.12. «Байки Езопа для малят»: 1 – обложка книги; 2 – розворот книги

1

2

3

4

Рис. А.13. Точкова ілюстрація

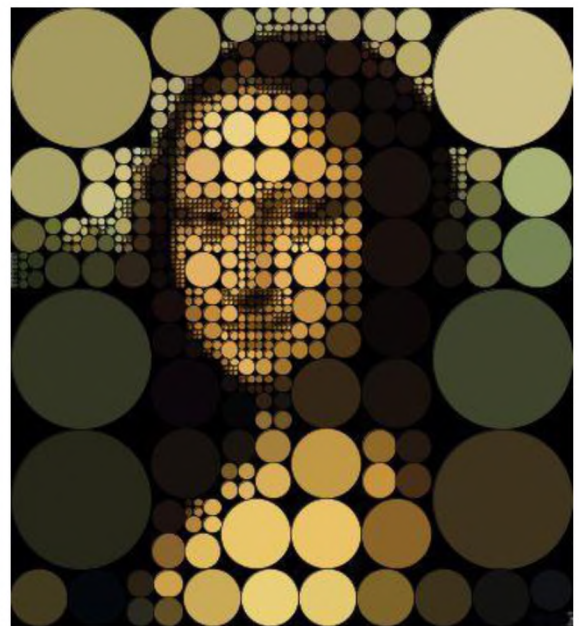
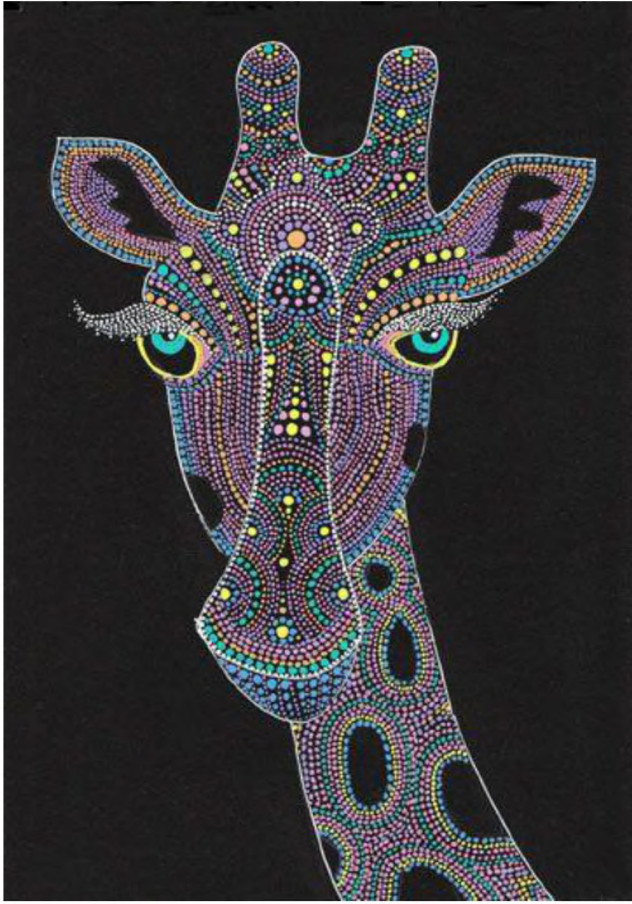

Рис. А.14. Точкова ілюстрація з крапками різної величини

1

2

3

4

Рис. А.15. Точкова ілюстрація на круглих формах

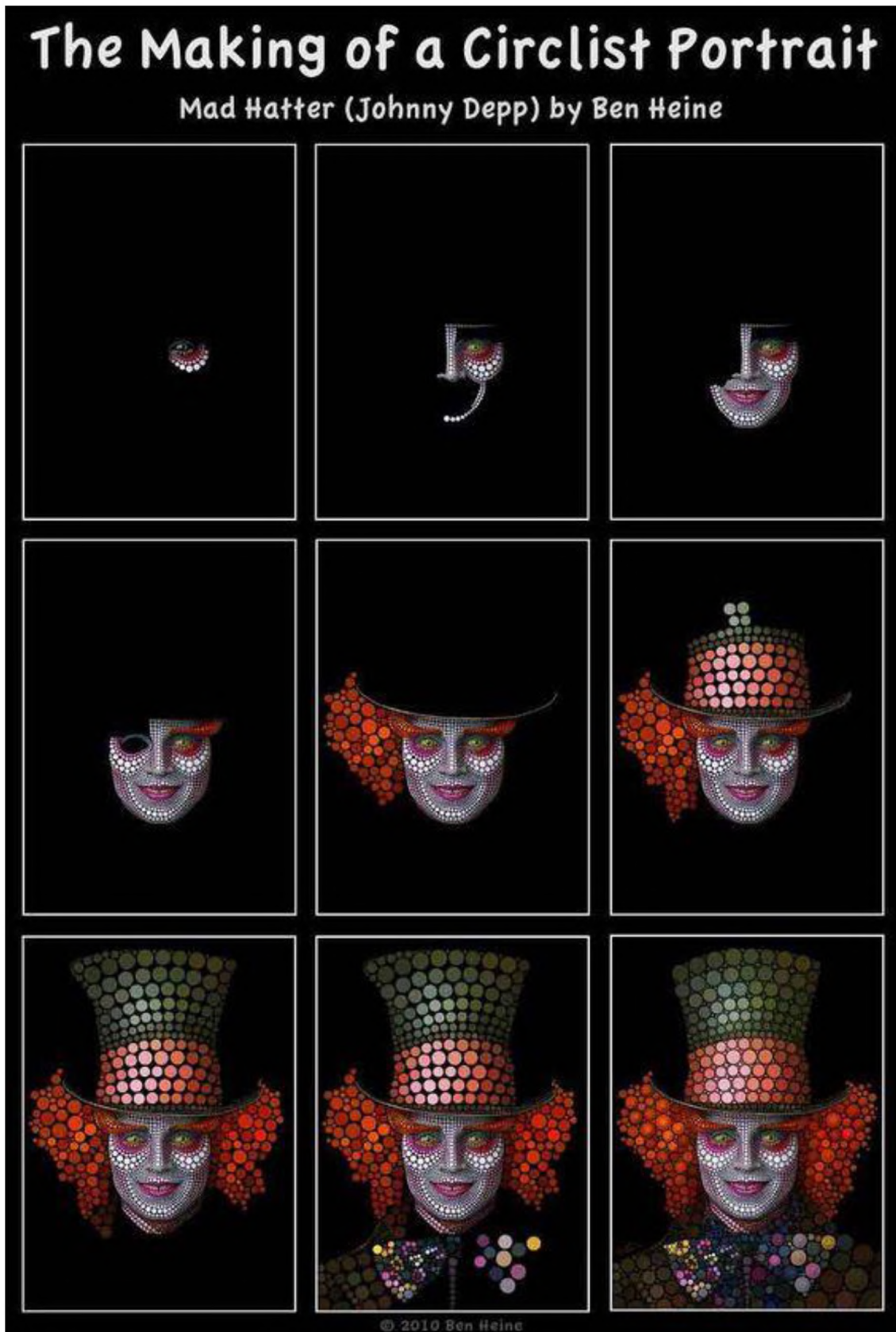
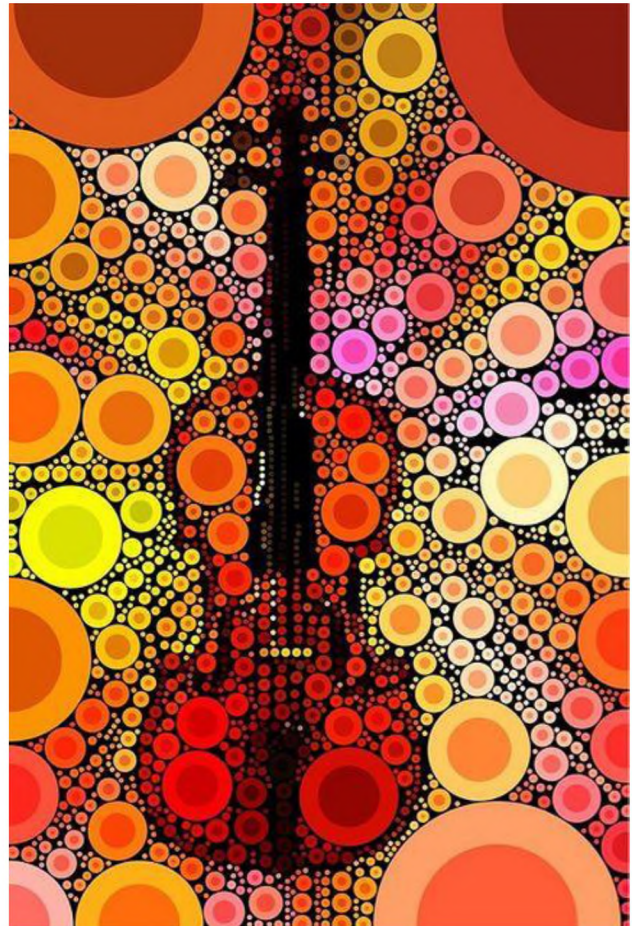

Рис. А.16. Точкова ілюстрація: етапи виконання

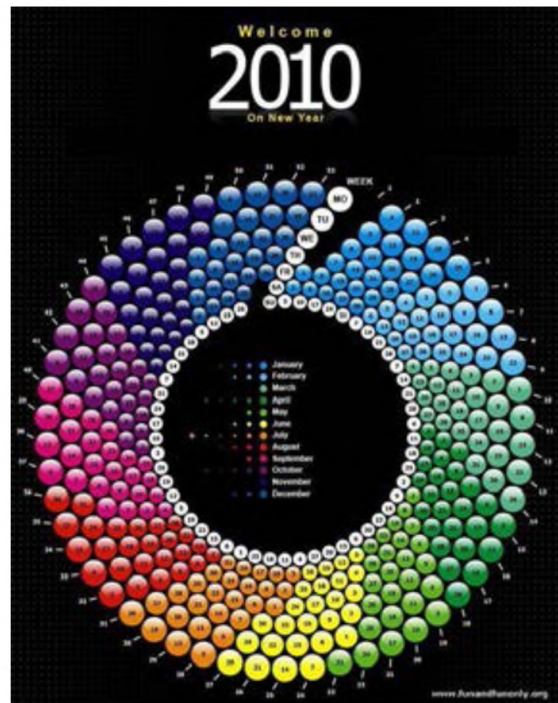
1

2

3

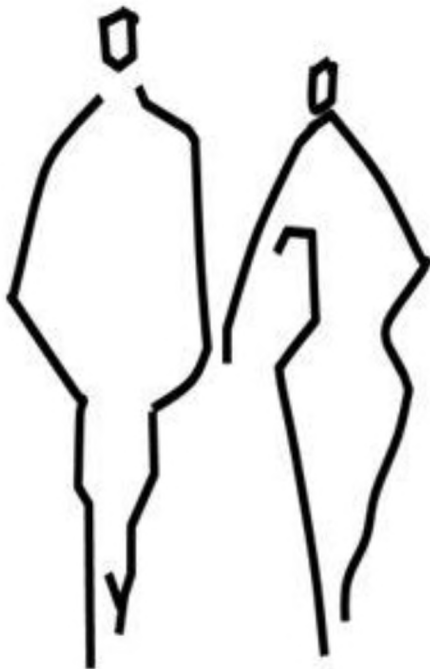
4

Рис. А.17. Точкова ілюстрація та особливості її інтерпретації

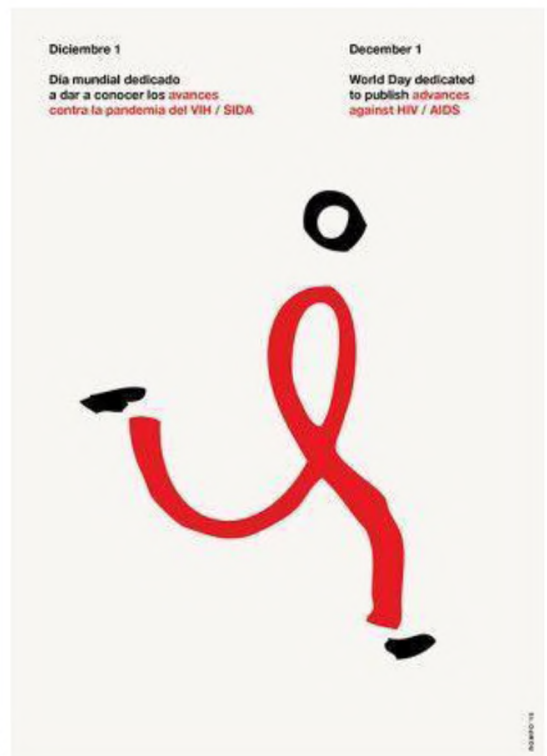

1

P. RAMÍREZ VÁSQUEZ

2

3

Рис. А.18. Лінійна ілюстрація: особливості використання ліній різної товщини

1

2

3

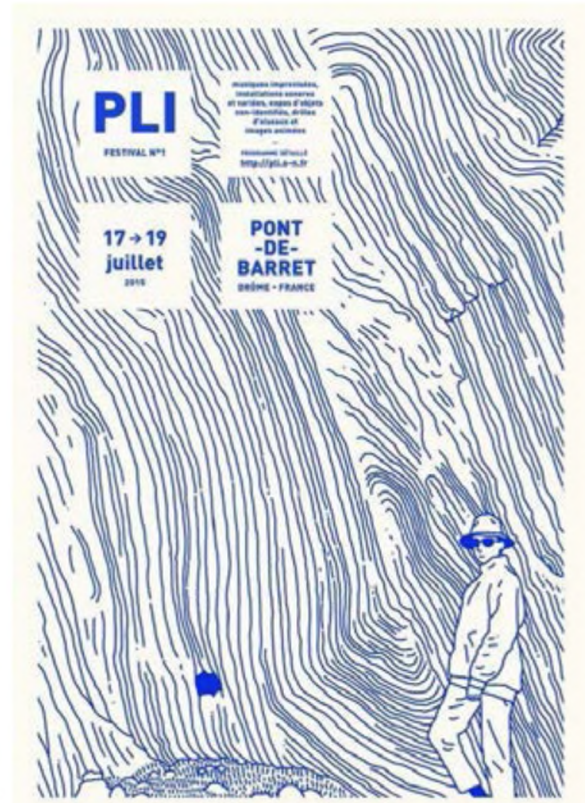

4

Рис. А.19. Лінійна ілюстрація з різним характером ліній

1

2

3

4

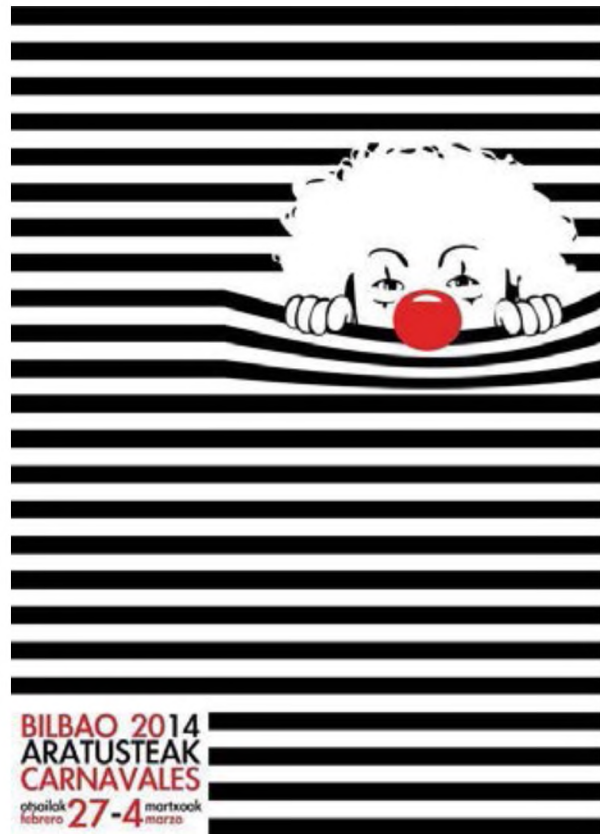
Рис. А.20. Лінійна сюжетна ілюстрація

1

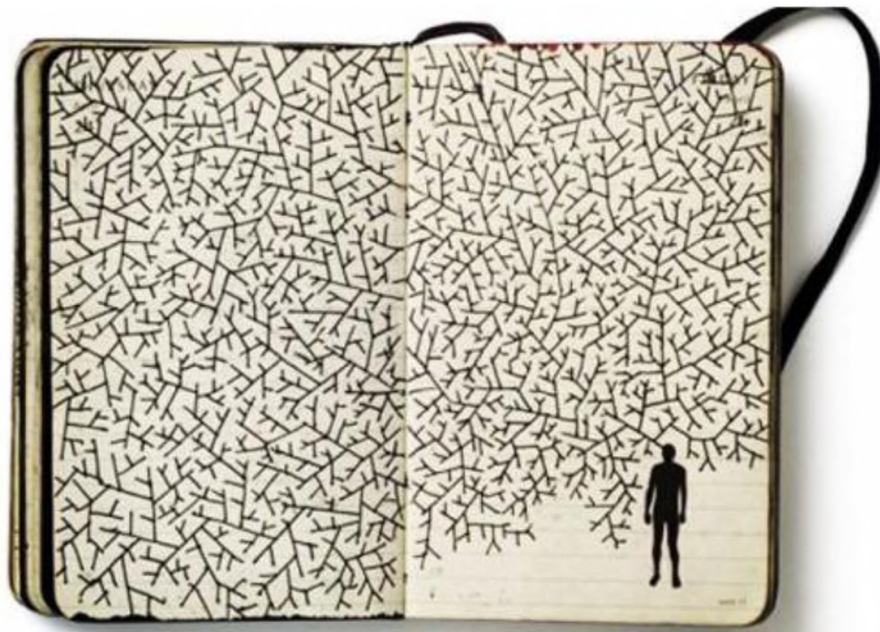

2

3

Рис. А.21. Лінійна ілюстрація з прямих ліній: 1, 2 – в журналах; 3 – на афішах

1

2

Рис. А.22. Лінійна ілюстрація в оформленні поліграфічної продукції

Рис. А.23. Лінійна ілюстрація як елемент фірмового стилю

1

2

Рис. А.24. Лінійна ілюстрація як елемент фірмового стилю

Рис. А.25. Лінійна ілюстрація як елемент фірмового стилю

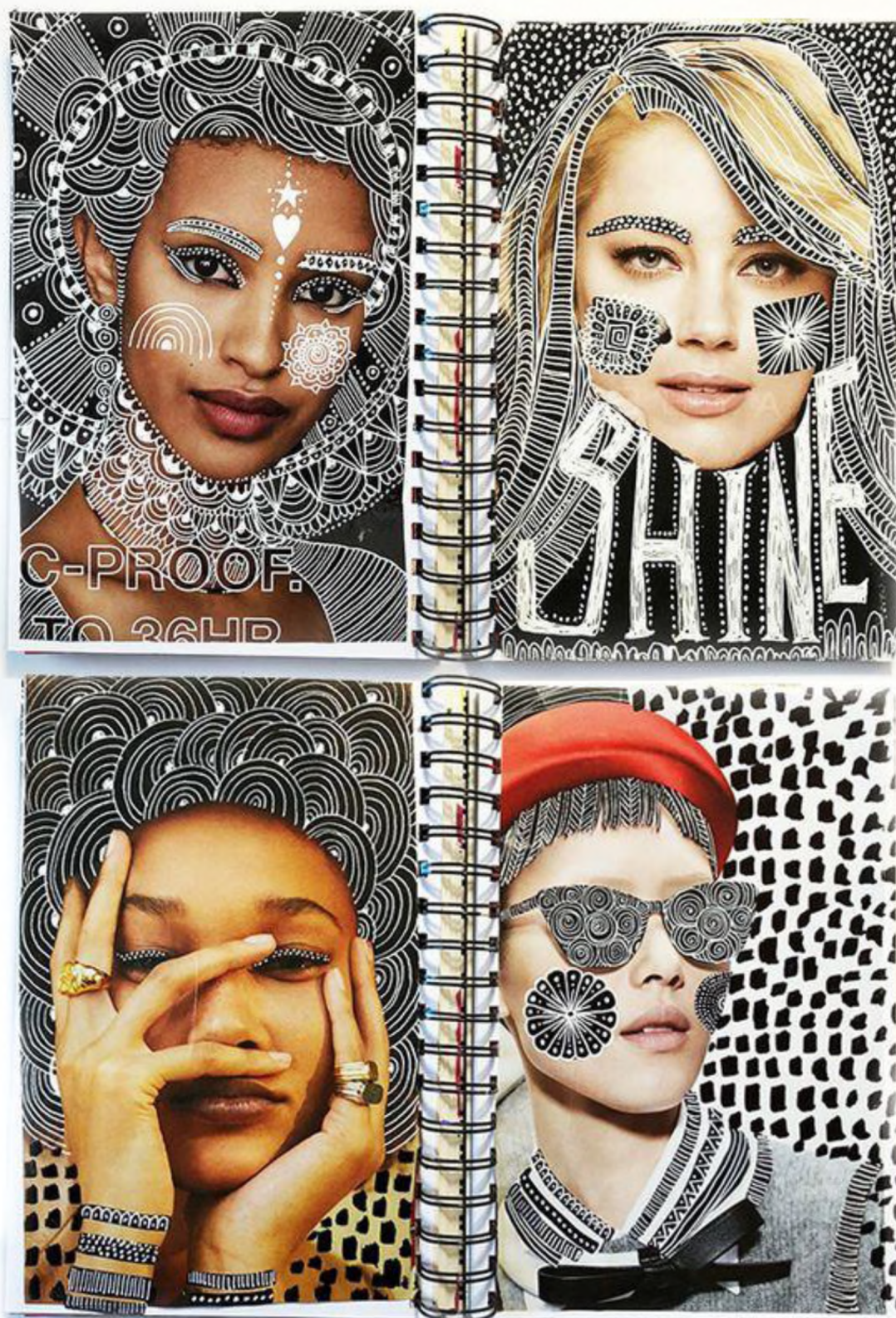

Рис. А.26. Лінійна ілюстрація як засіб для релаксації

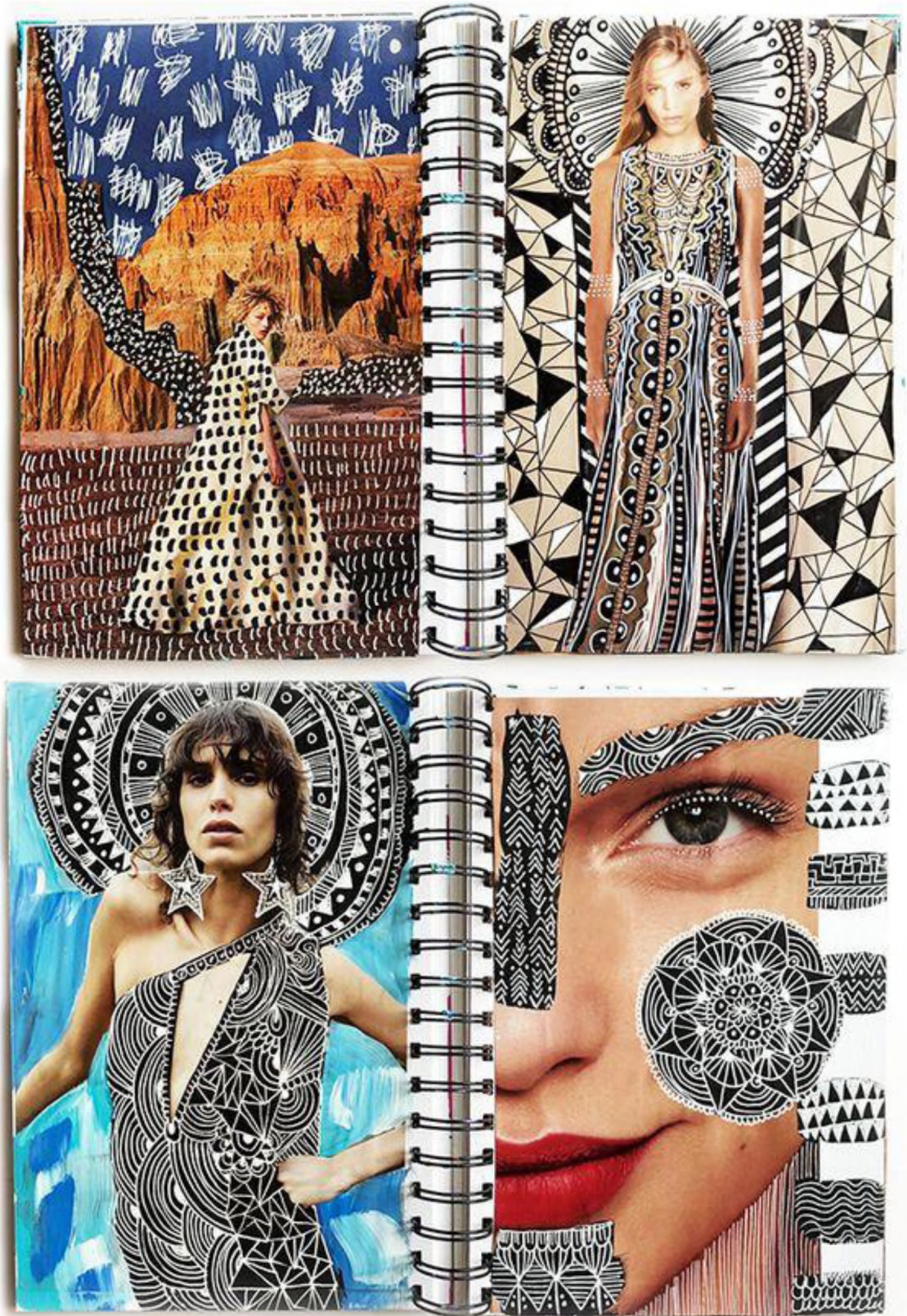

Рис. А.27. Лінійна ілюстрація як засіб для релаксації

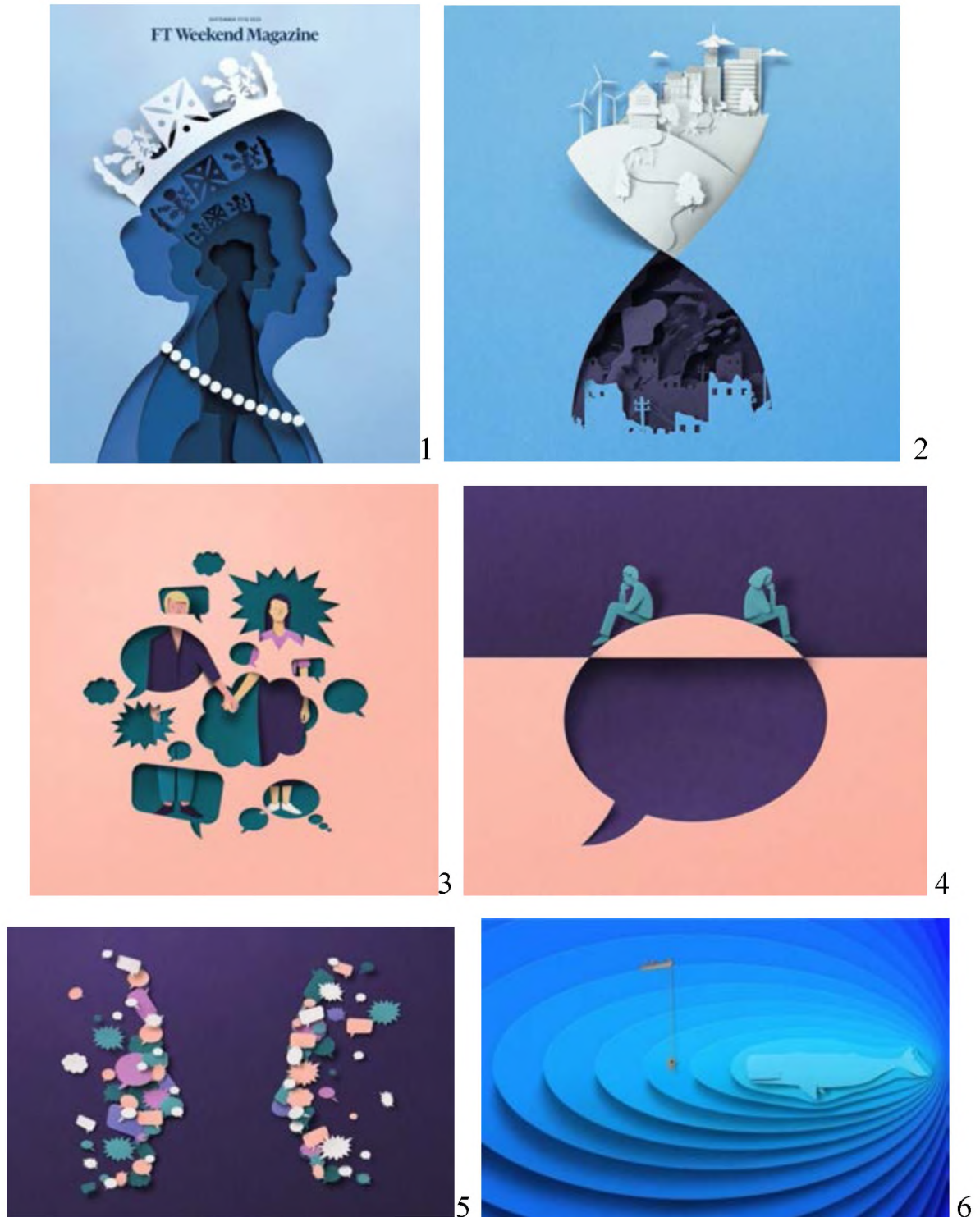

Рис. А.28. Силуетна ілюстрація Eiko Ojala: 1 – FT Weekend Magazine, обкладинка журналу; 2 - «Tempus Fugit – Time Flees». Ілюстрація для обкладинки та анімація для Diplomaatia special issue of the Lennart Meri Conference; 3, 4, 5 – ілюстрація для журналу «The Guardian's Saturday magazine»; 6 – «How to Speak Whale». Подвійна ілюстрація для журналу «The Observer Magazine».

1

2

3

4

Рис. А.29. Силуетна ілюстрація Еіко Оjala: 1 – ілюстрація для 5280 Magazine about how to diagnose rare diseases; 2 – ілюстрація для Apple Tab Today about dating apps; 3 – ілюстрація для New York Times Well section launch on Instagram; 4 - «The Secret Language of Reality». Внутрішня ілюстрація для «The New Scientist».

Рис. А.30. Силуетна ілюстрація Еіко Оjala: 1 – «The Secret Language of Reality». Ілюстрація для обкладинки «The New Scientist»; 2 - «The Surreal Case of a C.I.A Hacker's Revenge». Ілюстрація та анімація для «The New Yorker».

Рис. А.31. Силуетна ілюстрація. Рекламні плакати

Рис. А.32. Силуетна ілюстрація у рекламних плакатах

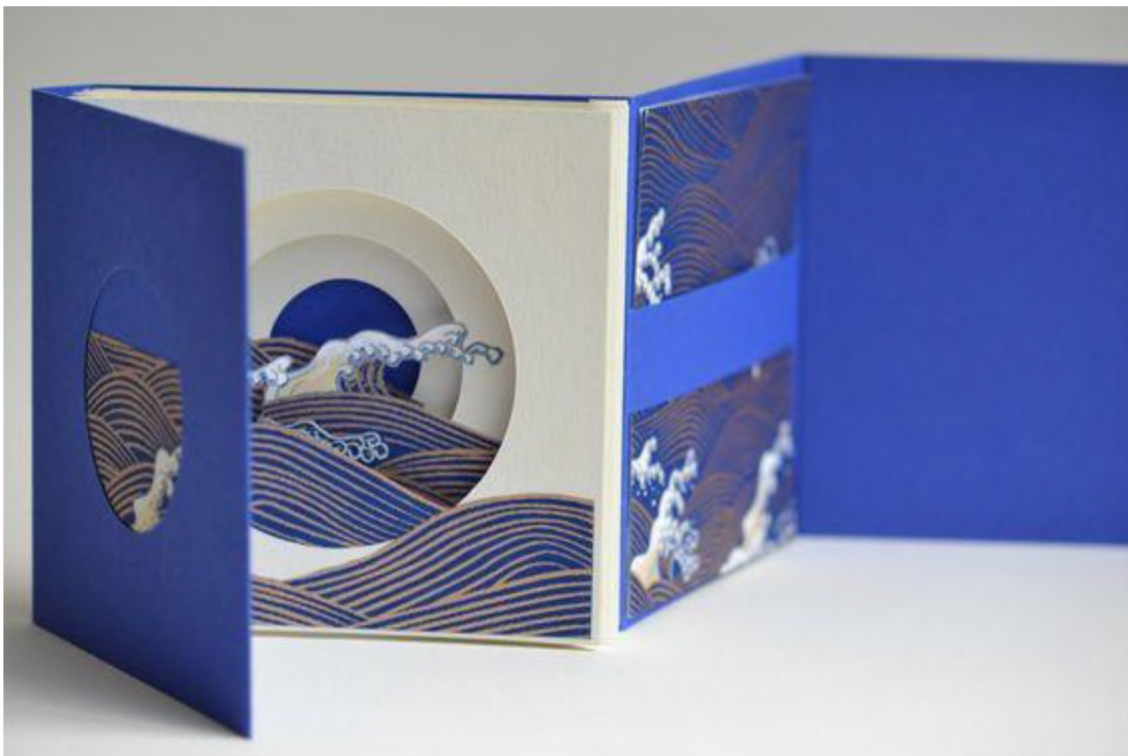

Рис. А.33. Силуетна ілюстрація у книгах

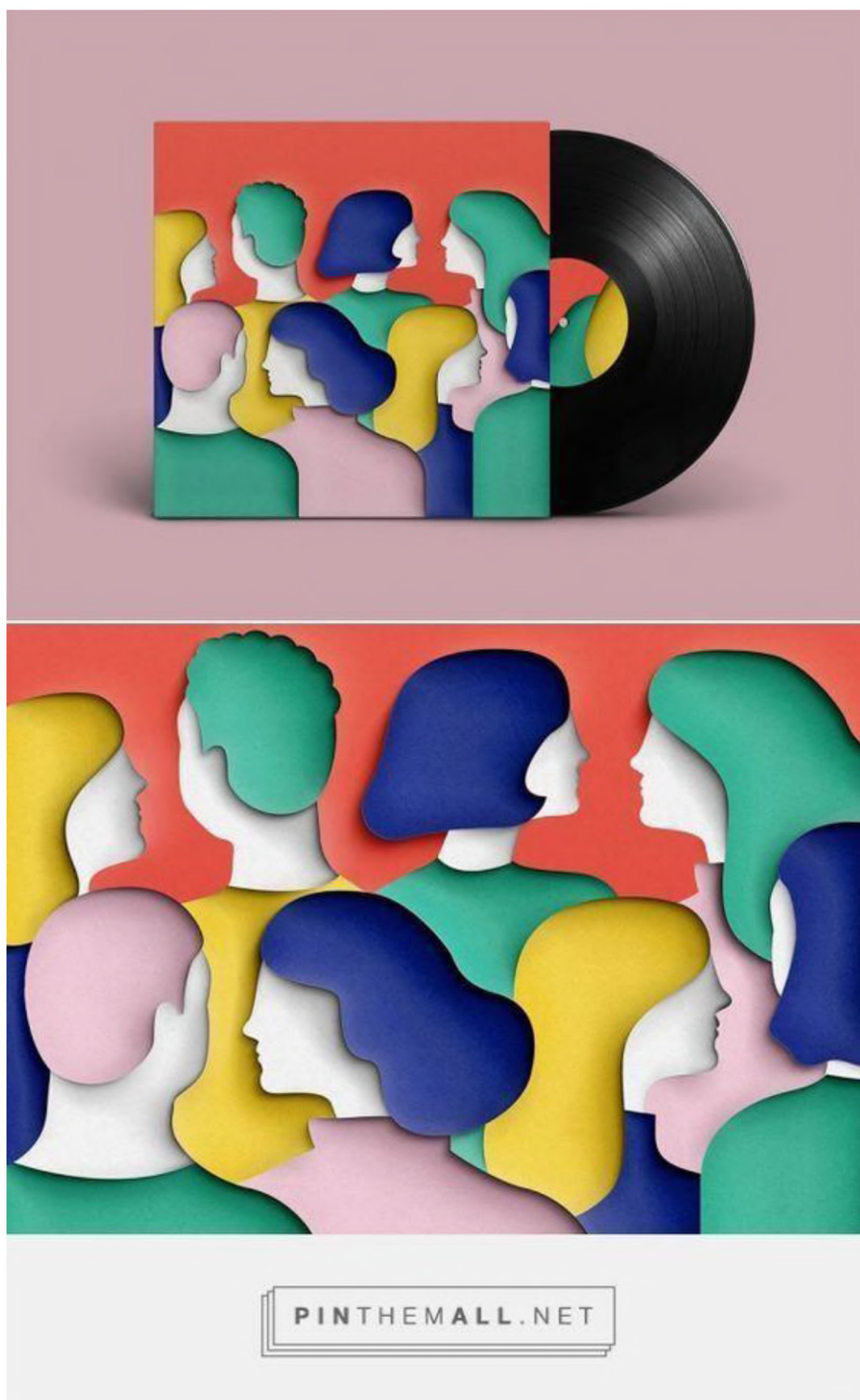

Рис. А.34. Силуетна ілюстрація для оформлення упаковки музичних альбомів

1

2

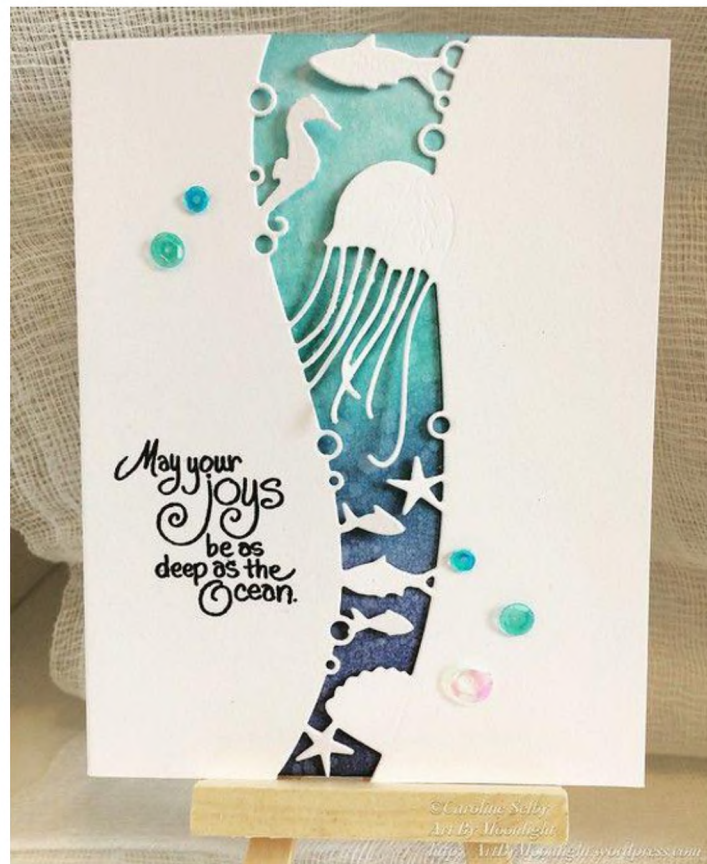

3

Рис. А.35. Силуетна ілюстрація в дизайні книг

1

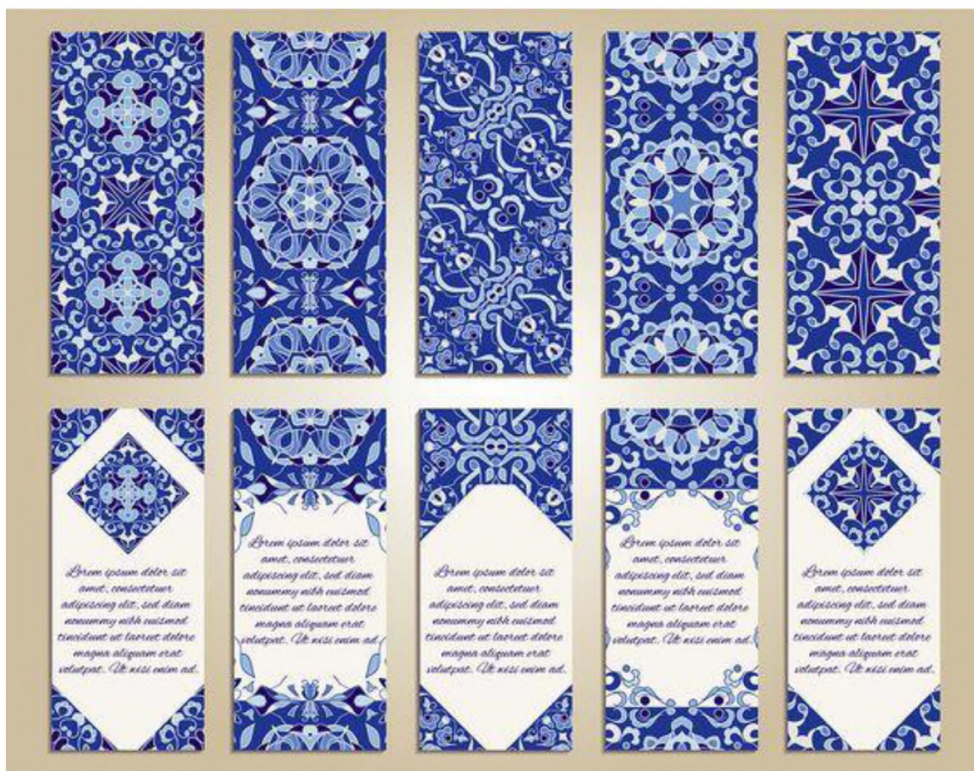

2

Рис. А.36. Силуетна ілюстрація для оформлення листівок

1

2

Рис. А.37. Колір у графічній ілюстрації. Набір листівок і брошур в мароканському стилі

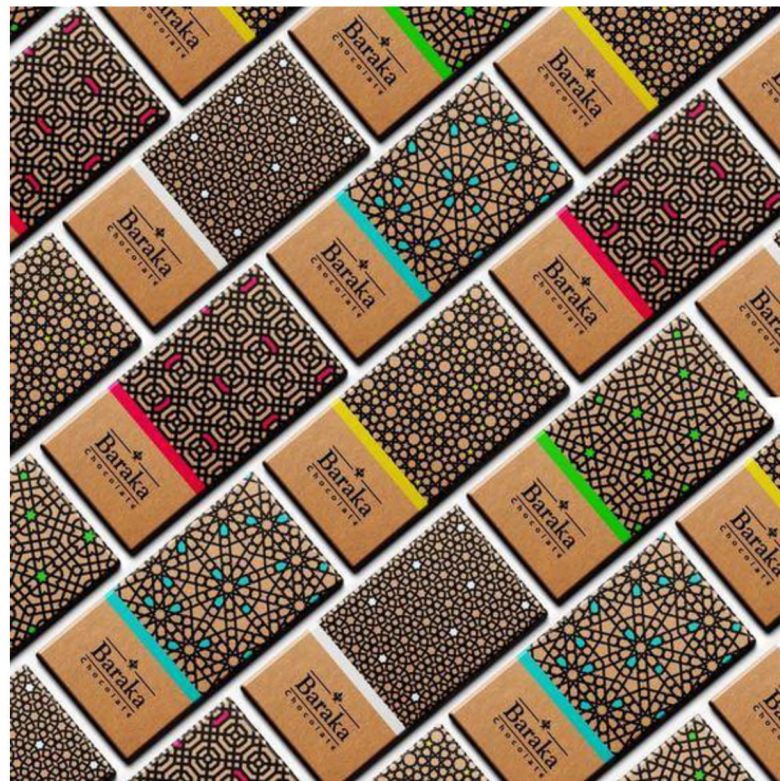

Рис. А.38. Колір у графічній португальській ілюстрації. Дизайн упаковки

Рис. А.39. Кольорова ілюстрація у візуальній айденті D&AD New Blood

Рис. А.40. Кольорова ілюстрація у візуальній айденті Версальського музичного центру в стилі бароко.

1

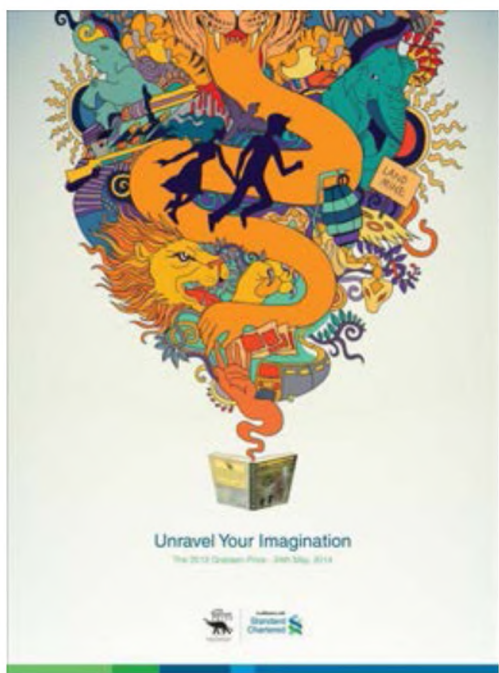
2

3

4

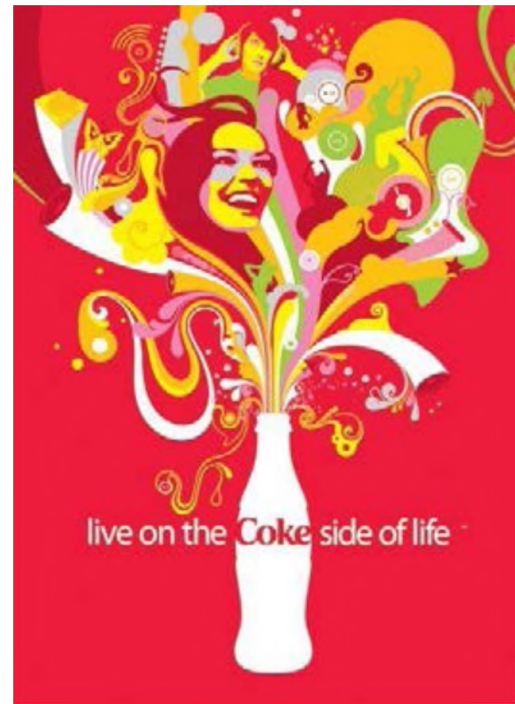

5

Рис. А.41. Тематична ілюстрація у поліграфічній продукції

1

2

3

4

Рис. А.42. Тематична ілюстрація у рекламі

Рис. А.43. Тематична ілюстрація у формуванні серійних дизайн-творів

Рис. А.44. Тематична ілюстрація у дизайні календарів та книжкової продукції

Рис. А.45. Тематична ілюстрація на етикетках

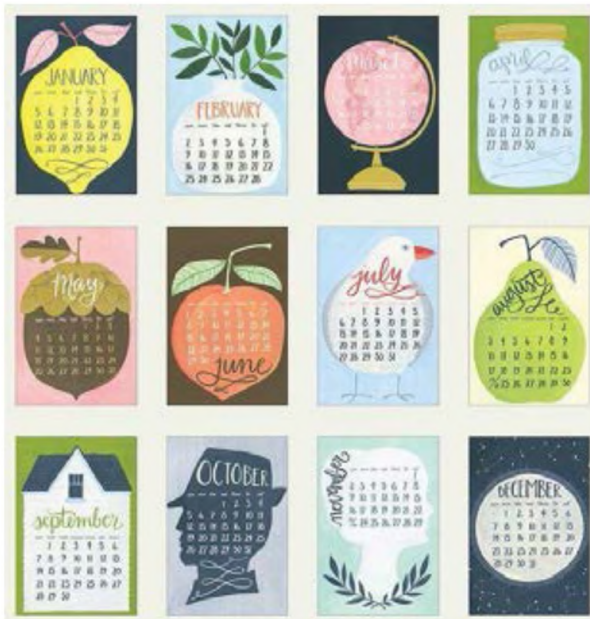
Рис. А.46. Тематична ілюстрація у дизайні календарів

Рис. А.47. Тематична ілюстрація у дизайні календарів

1

2

3

Рис. А.48. Тематична ілюстрація у дизайні календарів

Рис. А.49. Тематична ілюстрація у дизайні календарів

1

2

3

Рис. А.50. Тематична ілюстрація у дизайні календарів

Рис. А.51. Тематична ілюстрація: кольоровий акцент

Рис. А.52. Тематична ілюстрація як структурна частина книги

1

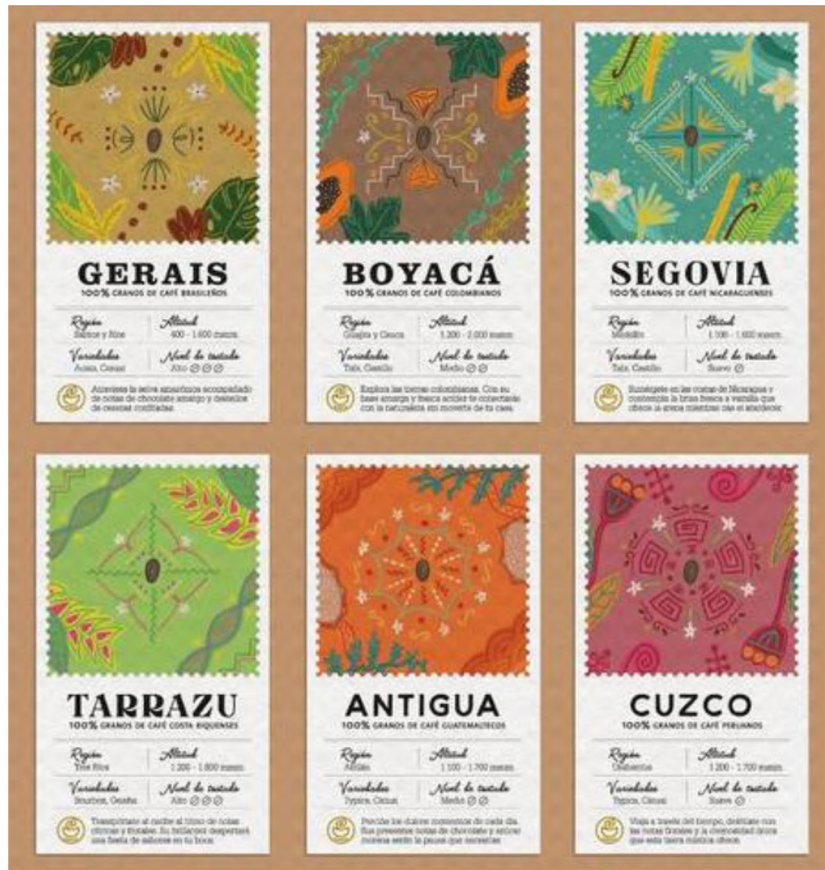

2

3

Рис. А.53. Тематична ілюстрація: формування образу

1

2

Рис. А.54. Тематична ілюстрація у дизайні марок та етикеток

Рис. А.55. Ілюстрація-колаж

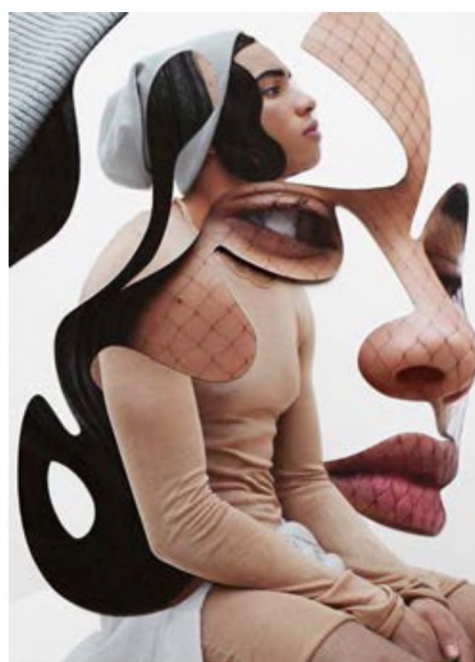

Рис. А.56. Ілюстрація-колаж

Рис. А.57. Шрифтова ілюстрація до настільної гри.

1

2

Рис. А.58. Шрифтова ілюстрація у каледарях

1

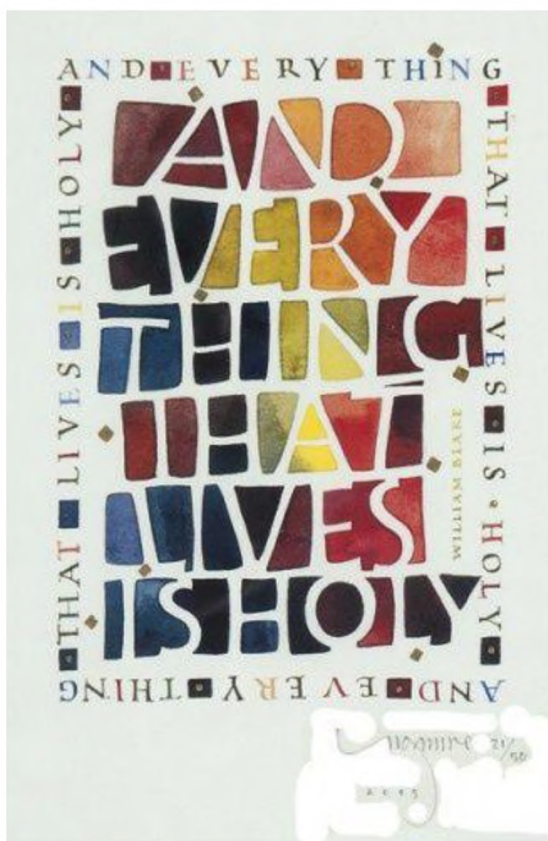

2

3

Рис. А.59. Шрифт як засіб створення образу

1

2

3

4

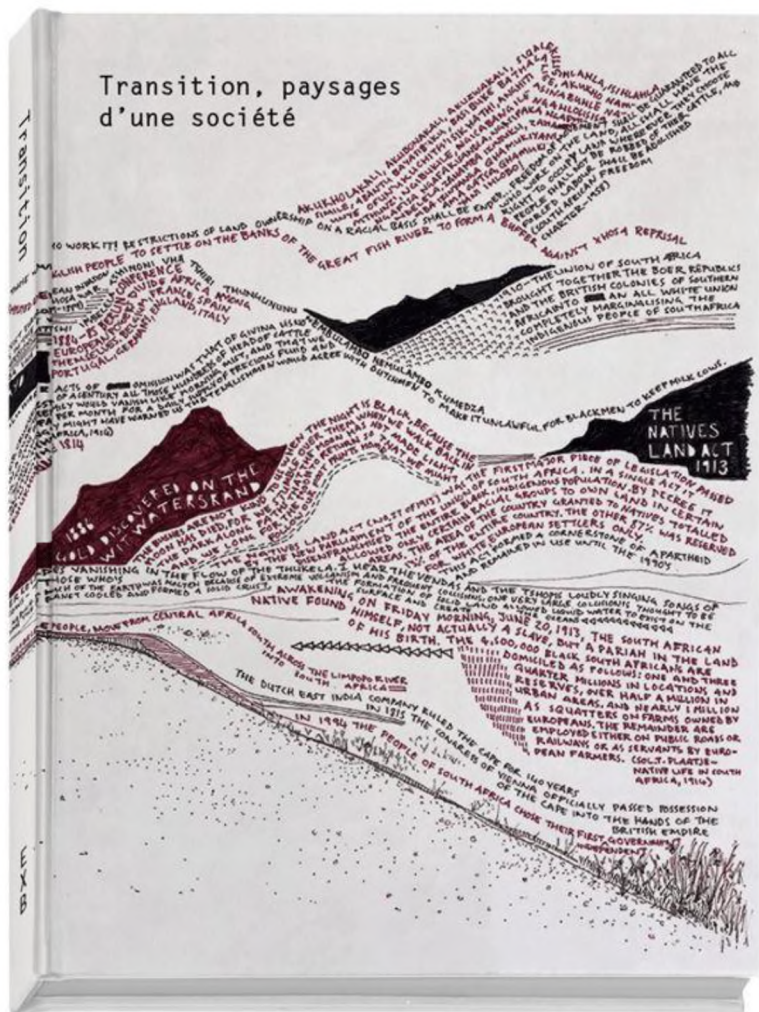
Рис. А.60. Шрифтова ілюстрація

1

2

3

Рис. А.61. Шрифтова ілюстрація

Endangered Sharks: Predator or Prey

By Jonathan Vanigan

Endangered sharks are in danger. The ocean is full of sharks, but some are in danger. Why? Because they are being eaten. They are being eaten by other sharks. They are being eaten by humans. They are being eaten by... (text continues)

...of the world's most dangerous animals. They are being eaten by... (text continues)

GRAVITY

JANA HAYES

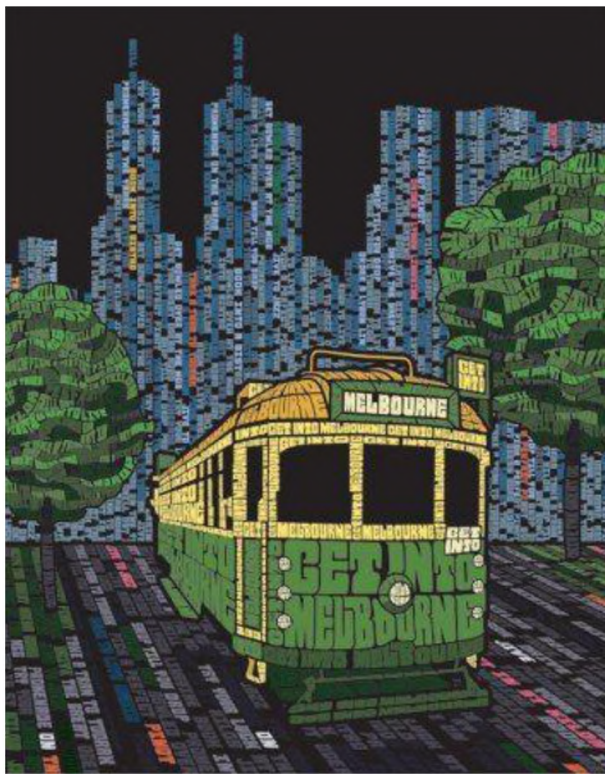
Рис. А.62. Шрифтова ілюстрація

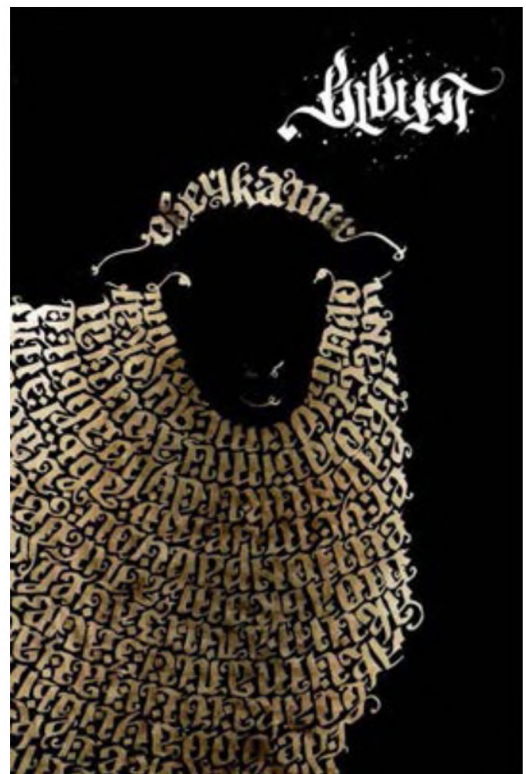
1

2

3

4

Рис. А.63. Шрифтова ілюстрація

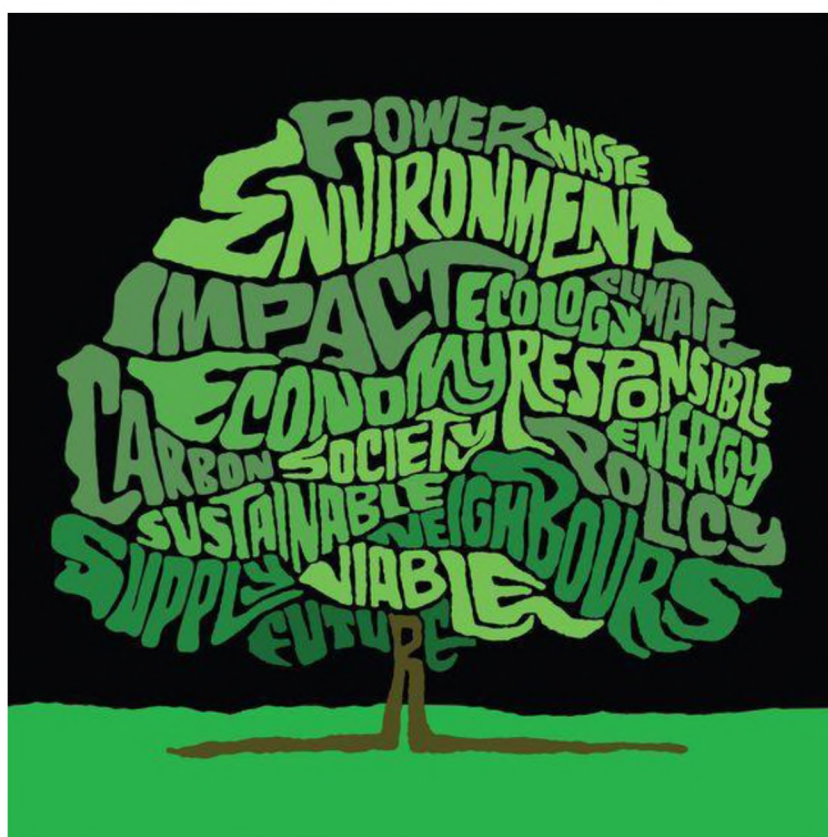
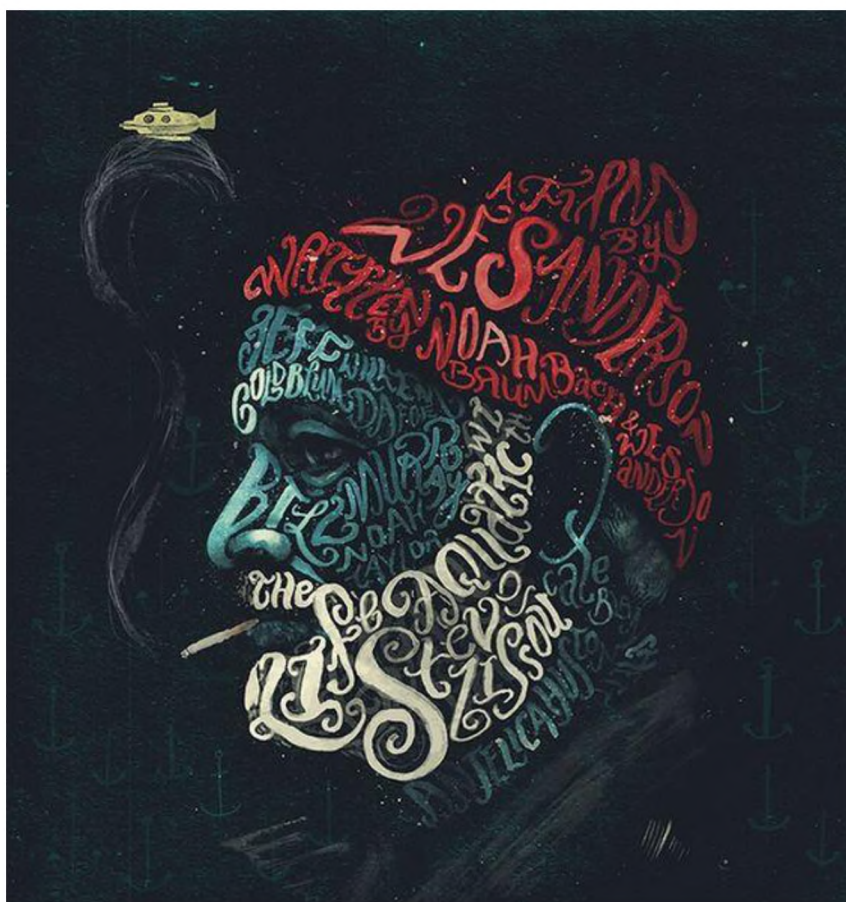

Рис. А.64. Шрифтова ілюстрація

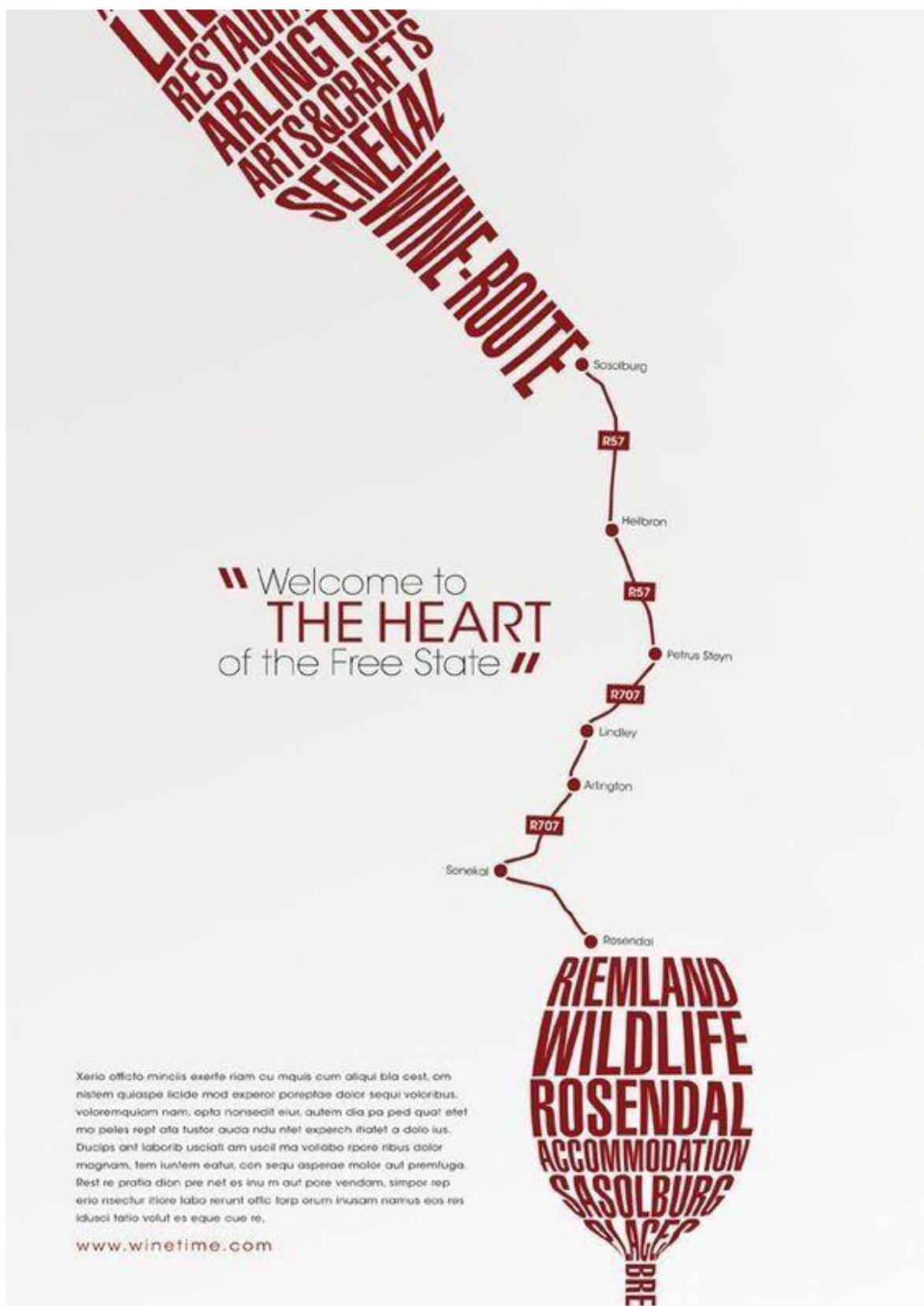

Рис. А.65. Шрифтова ілюстрація рекламного характеру

1

2

Рис. А.66. Ілюстрація у техніці трафаретного друку

Рис. А.67. Ілюстрація у техніці трафаретного друку. Прототип набору марок, що дозволяє намалювати вулицю Нью-Йорка. У повному комплекті міститься 20-30 марок більшого формату.

1

2

Рис. А.68. Ілюстрація для листівок у техніці трафаретного друку.

1

Рис. А.69. Набір трафаретів для створення сюжетної ілюстрації для настільної гри

1

2

3

Рис. А.70. Трафаретна ілюстрація у дизайні етикеток

Рис. А.71. Трафаретна ілюстрація у дизайні поліграфічної продукції

1

2

3

Рис. А.72. Трафаретна ілюстрація у дизайні поліграфічної продукції

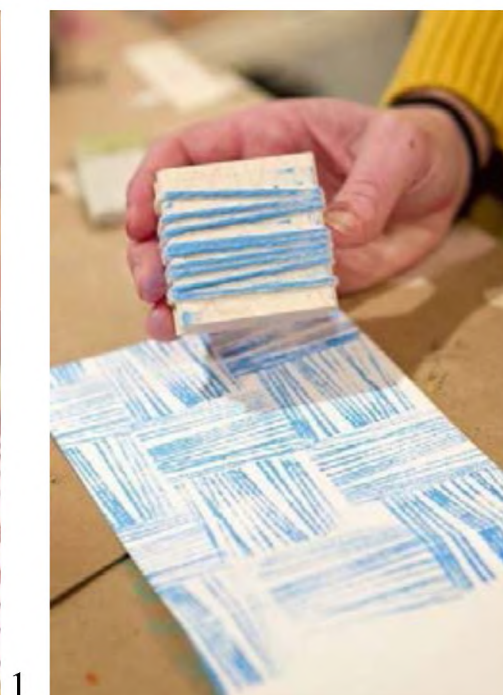
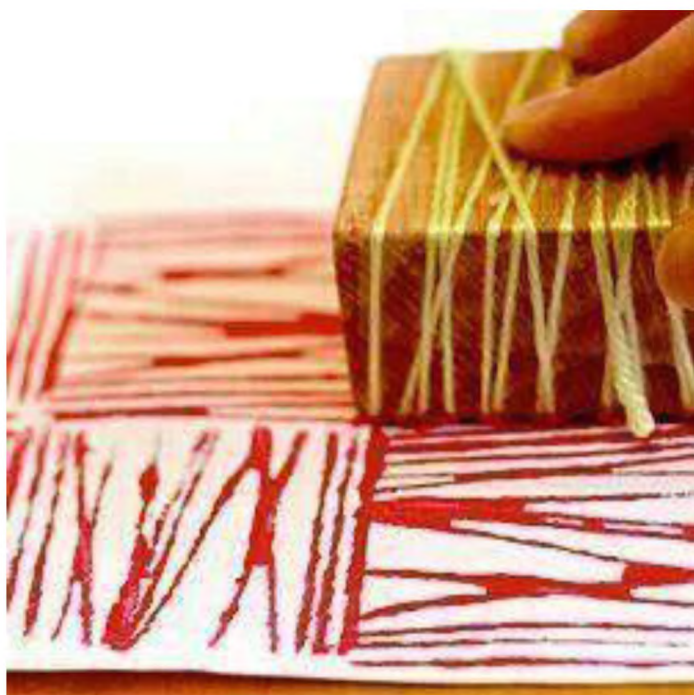

Рис. А.73. Трафаретна ілюстрація у дизайні промислових виробів

Рис. А.74. Трафаретна ілюстрація у дизайні промислових виробів

Додаток Б

Таблиці та схеми

Таблиця Б.1

Історія розвитку графічної ілюстрації

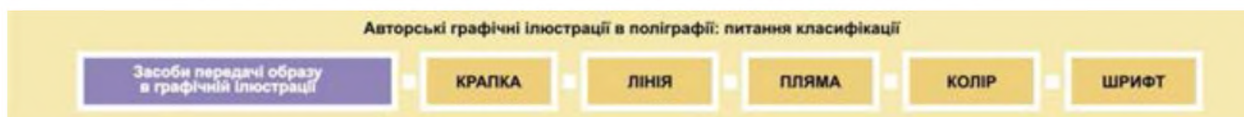
Таблиця Б.2

Графічна ілюстрація як засіб візуальної комунікації

Таблиця Б.3

Авторські ілюстрації в поліграфії: питання класифікації

Таблиця Б.4

Крапкова ілюстрація

Таблиця Б.5

Лінійна ілюстрація

Таблиця Б.6

Силуетна ілюстрація

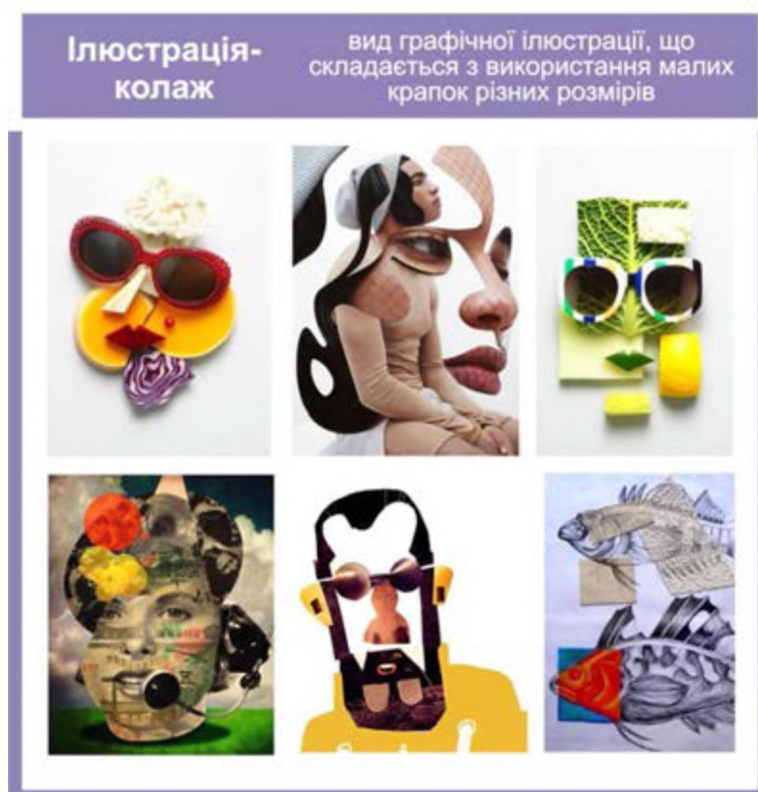

Таблиця Б.7

Комбінована ілюстрація

Ілюстрація-колаж

Шрифтова ілюстрація

Таблиця Б.10

Начерк

Начерк		ефективний засіб візуалізації ідей, який дозволяє передати концепції шляхом швидкого та приблизного малюнка
Швидкість і простота	втілення ідей на площині без витрат часу на деталізацію	
Візуальне уявлення	можливість створити цілісний образ-гештальт для передачі ідеї	
Стимулювання творчості	стимулювання творчого потенціалу та виявлення нових зв'язків між ідеями	
Ефективність комунікації	ефективний засіб спілкування	
Можливість збереження ідей	збереження ідей для подальшого використання у дизайні	

Таблиця Б.11

Процес оформлення поліграфічного видання

Процес оформлення поліграфічного видання	
Підготовчий етап – концептуальний	Формування задуму ілюстрації. Задум перетворюється у проект оформлення; а проект – у модель (макет)
Етап виконання і редагування графічних образів	Формування змісту і характеристики оформлення цілісного дизайн-продукту
Композиційно-технічний етап	Створення оригінал-макету, технічна підготовка його для тиражування на поліграфічному обладнанні

Таблиця Б.12

Трафаретний друк

ТРАФАРЕТНИЙ ДРУК

техніка друку, де використовується шаблон або трафарет, через які фарба наноситься на поверхню

Ілюстрація для листівок

Ілюстрації для настільних ігор

Ілюстрація у дизайні етикеток

Ілюстрація у дизайні промислових виробів

Графічна ілюстрація у структурі поліграфічної продукції

Додаток В

ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБКУ

авторських графічних ілюстрацій до збірки японської класичної поезії

1. Призначення та галузь застосування: збірка японської поезії призначена для пізнання японської культури та розширення світогляду.

2. Умова для розробки: завдання на проектування.

3. Мета розробки: авторський пошук образного та графічного рішення ілюстрацій та верстка збірки на основі дослідження японської класичної поезії, створення ілюстрацій.

4. Джерела: фахова та спеціалізована література, зразки ілюстрованих японських видань.

5. Вимоги до розробки об'єкту проектування:

- розробка збірки японської класичної поезії;
- конструктивно-технологічне забезпечення: збірка формується із з'єднаних між собою сторінок та передбачає наявність обкладинки, шмуцтитулів, сторінок з ілюстративним та текстовим наповненням;
- ергономічні показники повинні відповідати гігієнічним факторам (використання гігієнічно-чистих матеріалів), фізіологічним факторам та іншим ергономічним стандартам;
- естетичні вимоги забезпечуються системою композиції як основним методом проектування;
- патентна чистота – дизайн-розробка є авторською, на патентування не претендує;
- вимоги до якості найвищі.

6. Специфічні вимоги: використання оригінального інноваційного підходу до ілюстрування збірки японської класичної поезії із врахуванням специфічних образів.

7. Характер та стадії розробки: нова дизайн-розробка на основі проведеного дослідження з виконанням усіх стадій проектного процесу за

методикою кафедри архітектури та дизайну ЛНТУ, стадії розробки – дослідження дизайн-особливостей японських ілюстрацій, пошукові ескізи, затвердження остаточного варіанту ілюстрацій, комп'ютерна розробка видання, виготовлення оригінал-макету.

8. Обмеження – для виготовлення поліграфічної продукції необхідно враховувати обмеження щодо: матеріалів, масштабності, водостійкості друку, місця зберігання продукції, терміну та характеру експлуатації поліграфічної продукції.

9. Композиційні елементи та види робіт, що підлягають розробці:

- графічне рішення;
- виконання комп'ютерного варіанту макету;
- пояснювальна документація.

10. Пропозиції з використання покриття і декоративно-лицювальних та оздоблювальних матеріалів, види і способи лицювання:

- папір крейдований; цифровий друк; ламінація обкладинки.

11. Документи і художньо-графічні матеріали, що передаються замовнику:

- результати розробки художньо-графічних матеріалів;
- пояснювальна записка; графічне демонстраційне рішення;
- електронна версія оригінал-макету видання.

12. Порядок контролю та приймання: згідно з вимогами методики проектування та за домовленістю сторін.

Здобувач _____

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Ющенко О.Д. (Ющенко О.Д.)

Ремеш О.Р. (Ремеш О.Р.)

1

2

3

4

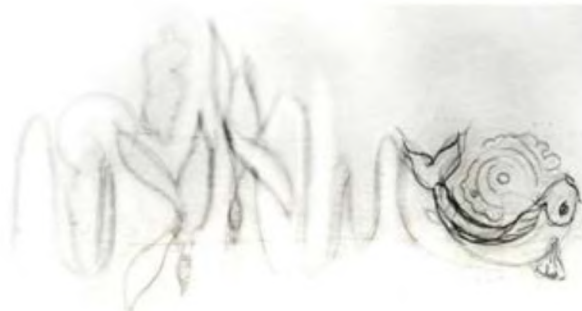
5

6

7

8

9

10

Рис. В.1. Пошукові ескізи

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Рис. В.2. Ескізи в кольорі

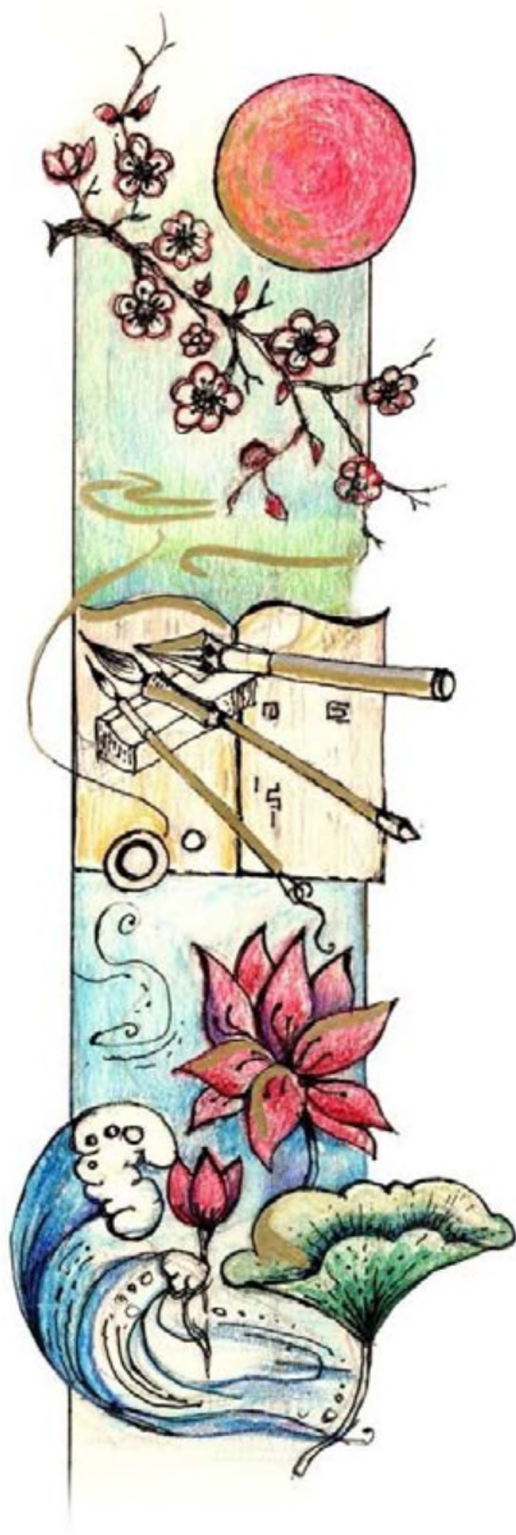

1

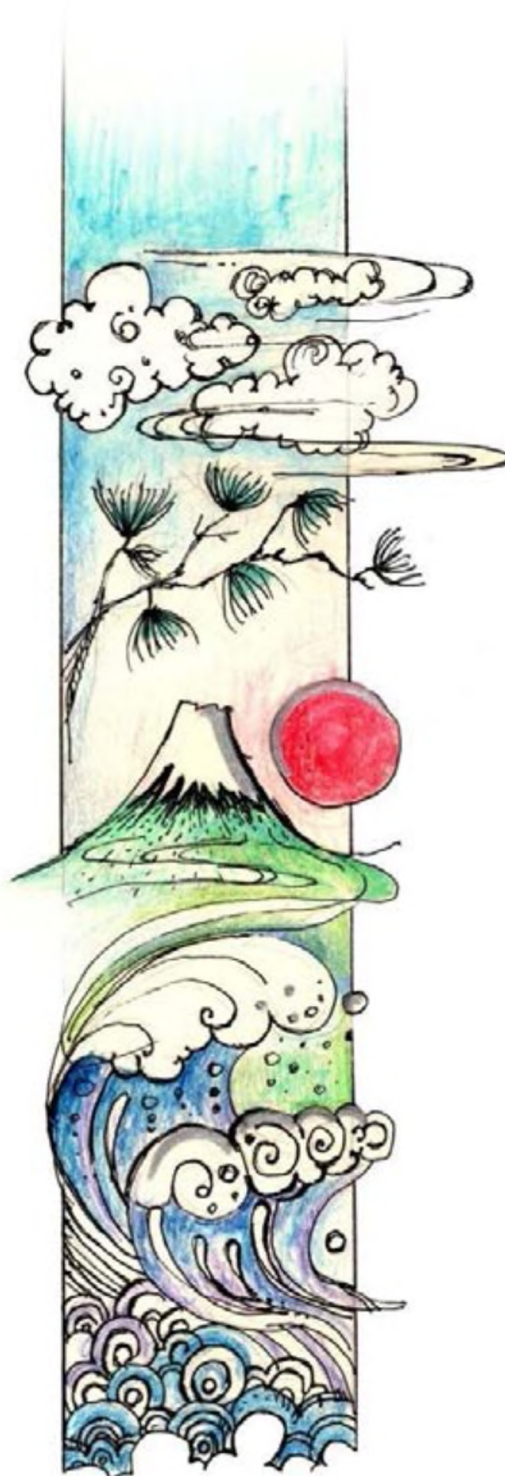

2

Рис. В.3. Розділ 1. Танка. Ілюстрації 1-2

1

2

Рис. В.4. Розділ 1. Танка. Ілюстрації 3-4

1

2

Рис. В.5. Розділ 2. Ренга. Ілюстрації 5-6

1

2

Рис. В.6. Розділ 2. Ренга. Ілюстрації 7. Розділ 3. Хайку. Ілюстрація 8

1

2

Рис. В.7. Розділ 3. Хайку. Ілюстрації 9-10

Рис. В.8. Структурні частини видання: 1 – обкладинка; 2-4 – шмуцтитули; 5 – типовий розворот сторінок

Львівський
НАЦІОНАЛЬНИЙ
Університет
ДИЗАЙНУ
Львів 2023

Графічні ілюстрації у дизайні поліграфічної продукції: класифікація та дизайн-особливості
Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 022 Дизайн
 Виконавця: ст. гр. Дя-21 Юрченко О.Д.
 Керівник: доц., к.т.н. Лалик Я.Р.

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз дизайну-особливостей графічних ілюстрацій як засобу створення візуального образу поліграфічної продукції.

Завдання роботи:

- 1) дослідити ілюстраційні графічні ілюстрації на матеріалі аналізу візуального та інформаційного дизайну;
- 2) проаналізувати функції графічних ілюстрацій як засобу візуальної комунікації;
- 3) класифікувати графічні ілюстрації у контексті використання графіки в поліграфії;
- 4) здійснити аналіз практичних підходів до створення графічних ілюстрацій;
- 5) запропонувати власні створення графічних ілюстрацій;
- 6) представити дизайн-особливості графічних ілюстрацій на прикладі власних творчих робіт.

Об'єкти дослідження: використання графічних ілюстрацій.

Предмет: дослідження творчих дизайну-особливостей створення графічних ілюстрацій.

Графічна ілюстрація як засіб візуальної комунікації

Соціально-інформаційна функція	інформаційно-сповіщення про події	
Оціночна функція	інформаційна для оцінки та вибору	
Декоративна функція	інформаційно-естетична функція з метою привабливості	
Презентаційна функція	інформаційно-об'єктивна презентація інформації	
Реміслярська функція	створення дизайнерами та дизайнерками візуальної графіки	

АНотація

Висока роль графічних ілюстрацій в інформаційно-поліграфічній сфері та дизайні-особливості поліграфічного зображення та графіки. Відомості дослідження цієї теми актуальні для розвитку графічних ілюстрацій, якості роботи на конкретному ринку ілюстрацій у дизайні поліграфічної продукції. У другому розділі здійснено класифікацію графічних ілюстрацій на основі аналізу творчих особливостей. Розглянуто дизайнові створення ілюстрацій, логотипів, символіки, емблемативних ілюстрацій, а також ілюстрацій-коллажів та шрифтових ілюстрацій. У третьому розділі проаналізовано використання авторських графічних ілюстрацій у дизайні поліграфічної продукції. У четвертому розділі створено графічні ілюстрації для різних візуальних образів, здійснено аналіз творчих створення, змісту творчих створення.

Ключові слова: графічна ілюстрація, візуальна комунікація, дизайн, творчі створення, зміст творчих створення.

Історія розвитку графічної ілюстрації

1 Період Давньої Русі

ручна графіка

2 Вікаріат інтегрування

термування ілюстрації

3 Вікаріат фотографії

здосконалення технології

4 комп'ютерна графіка в ілюстрації

експериментальна графіка

Авторські графічні ілюстрації в поліграфії: питання класифікації

Засоби передачі образу в графічній ілюстрації

КРАПКА

ЛІНІЯ

ПЛЯМА

КОЛІР

ШРИФТ

Крапкова ілюстрація вид графічної ілюстрації, що складається з використання малих крапок різних розмірів

Лінійна ілюстрація вид графічної ілюстрації, в якій зображення створюється за допомогою ліній

Силуетна ілюстрація вид графічної ілюстрації, що формується на основі контурів з тінями

Комбінована ілюстрація вид графічної ілюстрації, що об'єднує різні техніки та елементи графічного дизайну

Ілюстрація-коллаж вид графічної ілюстрації, що складається з використання різних крапок різних розмірів

Шрифтова ілюстрація вид графічної ілюстрації, в якій використовуються шрифти та типографіка

Рис. В.9. Планшет демонстраційної графіки №1

Графічні ілюстрації у дизайні поліграфічної продукції: класифікація та дизайн-особливості
Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 022 Дизайн
 Виконавець: ст. гр. Дм-21 Юрченко О.Д. Керівник: доц., к.т.н. Палко Р.Р.

Львівський національний технічний університет
Львів 2023

Начерк		Процес оформлення поліграфічного видання	
Швидкість і простота	ефективний засіб візуалізації даних, який дозволяє передати ключові аспекти інформації та привертати увагу	Підготовчий етап – концептуальний	Формування задуму ілюстрації. Задум перетворюється у проєкт оформлення, а проєкт – у макет (макет)
Візуальне уявлення	впливає на сприйняття інформації без витрат часу на деталізацію	Етап виконання і редагування графічних образів	Формування змісту і характеристики оформлення цільного дизайн-продукту
Стимулювання творчості	можливість створити цілісний образ-висловлення для передачі ідеї	Композиційно-технічний етап	Створення оригінального, технічного варіанта варті для репродукції на поліграфічному обладнанні
Ефективність комунікації	стимулювання творчості потенціалу та використання нових засобів мови		
Можливість збереження ідеї	ефективний засіб збереження		
	збереження ідеї для подальшого використання у дизайні		

ТРАФАРЕТНИЙ ДРУК техніка друку, де використовується шаблон або трафарет, через які фарба наноситься на поверхню

					
Ілюстрація для листівок	Ілюстрації для настільних ігор	Ілюстрації у дизайні етикеток	Ілюстрації у дизайні промислових виробів		

Графічна ілюстрація у структурі поліграфічної продукції

Рекламні брошури, постери та листівки	Упаковка продукції	Каталоги, книги, журнали та газети
		
Картки, візитки, етикетки	Календарі	Вітринні стенди та зовнішня реклама
		

Рис. В.11. Планшет демонстраційної графіки №3

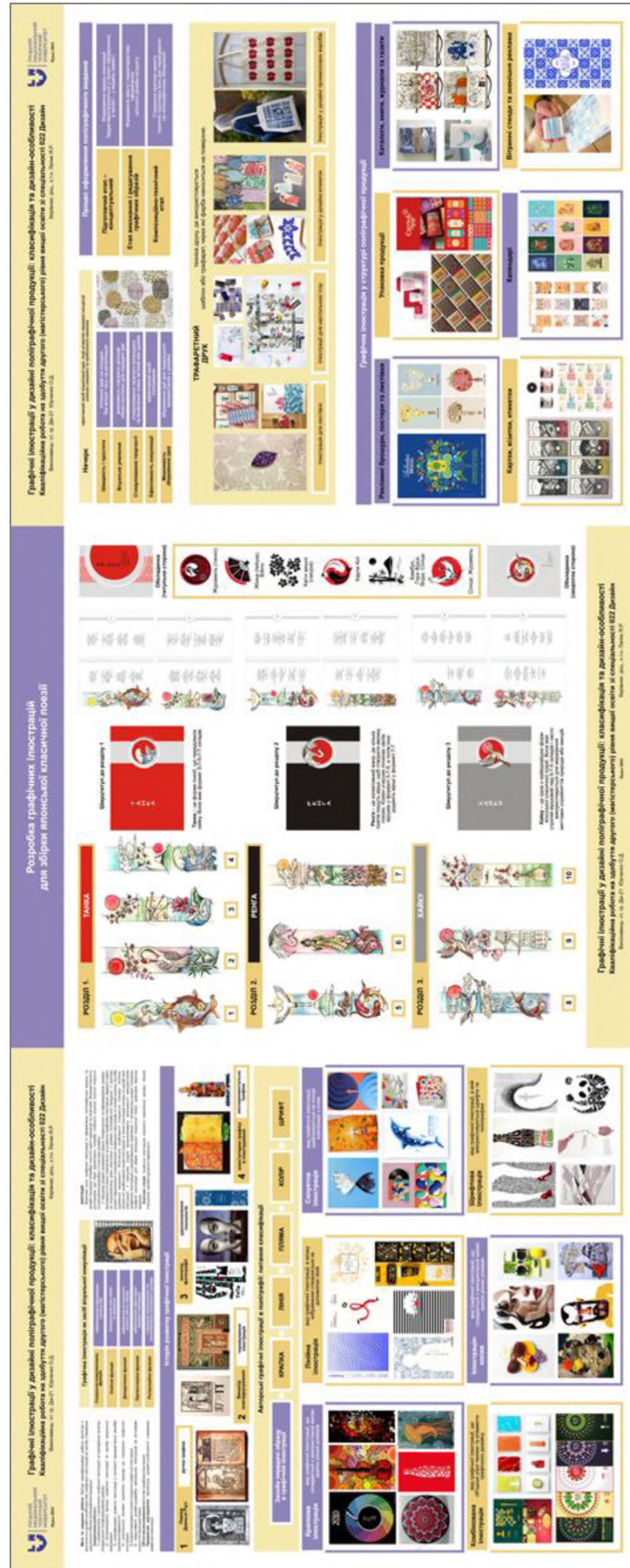

Рис. В.12. Цілісна композиція демонстраційної графіки